

νά τ' εἰπῶ ἐγὼ αὐτά τὰ λόγια ~~ἐπὶ~~ στήν γενναϊότη σου! Ἐγὼ δὲν
 τὰ λέω ποτέ αὐτά, ἀλλ' αὐτός ὁ Ἀλῆ-Πουῆς, μέ διέταξε νὰ τὰ πῶ
 κι ἤρθα νὰ σοῦ τὰ ~~εἰπῶ~~ ^{συνηγορηθῶ}, χωρὶς νὰ τό θέλω καί σέ παρακαλῶ νὰ μὴ
 μοῦ δώκῃς τὴν ἰδέαν νὰ ~~εἰπῶ~~ ^{συνηγορηθῶ}... Δὲν θέλω ποτέ ν' ἄρῳ νὰ πῶ τέτοια
 λόγια, ἀλλ' ἔξέρεις καλὰ, ὅτι εἶμαι δοῦλός σου καί δὲν μποροῦσι νὰ
 κάνω ἄλλοιῳ, παρὰ ν' ἄρῳ καί νὰ σοῦ τὰ εἰπῶ. Τί νὰ κάνῃς; ^{Μηδὲ}
 βαθὺ καί πίσω ρέμα. Ἄν δὲν ὑπάκουα, εἰ μὴ σὺ τέ το κεφάλι ὁ Πα-
 σιῆς, τώρα ὅπως ποῦ ὑπάκουα, τοβοῦμαι μπῆκε μοῦ στεῖλες ἐσύ αὐ-
 τοῦ πάνω κανένα ρολόφι! Κι ἔτσι κι ἔτσι θάνατος.

-λέγε δοῦλε ! τί σοῦ εἶπε αὐτός ὁ ἄπιστος;

τοῦ ἀπολογήθηκε κερήφαια ἡ δουλεία τοῦ ^{πυρίλου} ~~πυρίλου~~ τοῦ Κουγγιού.

Αὐτοῦ εἶπε, ~~οὐκ~~ κατεστίν τούρενε, πῶς ἂν δέν τοῦ παραδώκῃς ἀμέσως εἰς
τὸ κοῦγγι μ' ὄλου τοὺς σουλῶτες καὶ τὸν ἑαυτοῦ σου.....

² καὶ τότε τί θύ κέννη ὁ βρωτολασι ἔα σου;

Βροντοφώνησε, ὅν κεραυνός ὁ Σαμουήλ καὶ ἰσχυρόγησε ὅλη ἡ καρδιά
τοῦ Κουγιοῦ.

- Ο Ταξὺ Ἀρπάξης τρώμαξε μὴν τοῦ στεῖλῃ πό μακουά κόνένα πολὺ βι
δ Σαρουήλης, καὶ κόντεψε νά κατεπιῇ τὴν γλῶσσι του, μὴν μπορῶντε
νά μιλήσῃ.

Δέγε ὦρε! (τοῦ ξανίειπε πρὸ ἡμερώτερο τρόπο) Τό σοῦ εἶπε αὐτί τό
σκιά ^{ἐξ} ἰφέντης σου, καί πρὶν βοᾷσαι! Δέν ἔχω πολὺν νύ ~~καὶ~~ χαίρειν
ἰπνωθῶ σου!

Κι' ὁ ταῦρ Ἀρπύζης ἐξακολούθησε τρέπονται!

- Θά σ' ἐγδάρῃ, εἴπε, ζωντανό καί θά στείλῃ τό τομάρι σου στήν Πολίη, στόν Σουλτάνο, ἄν δέν παραδώκῃς τό Κούγγι μέ τοῦ Σουλτάνου βίους καί τόν ἐαυτό σου! Δέν τί λέω ἐγώ, Κιπετίν, γούρνε! Θεός φυλάξοι νά εἰπῶ ἐγώ ἕνα τέτοιο πρῆμα! Αὐτός τί λέει!

καὶ ὁ Σαδουκαῖος γεμῖτος πρὸ θεοῦ μεγαλεῖο, τοῦ εἰπεῖν

-Πήγαινε, ὦρέ μουρτάτη! νά πῆς τοῦ μουρτάτη τοῦ Ἰωσήφ τὸν σου, ποῦ εἶ-
ναι δοῦλος Ἰαλου, ἀθηνοῦ ἀφέντη, τοῦ Σουλτίνου, ὅτι δὲν παραδένω
ζωντανός οὔτε μιὰ πέτρα τοῦ Κουγγιοῦ, κι' οὔτε ἓνα ^{ἀγγέλο} ~~ἀγγέλο~~ κουρτζι
σουλτῶτικο κι' ὅτι τὴν σιγρή τοῦ δὲν δά' μπορέσω ἀπὸ τὴν καίνα τὴν

δική μου και τοῦ ντουφεκιοῦ μου νά κρατήσω τό λογιστήριό σου
 δεύτερο, θά πάρω τό ταβάνι μου καί θά πῶ ἐκεῖ ἀπ' αὐτό, ὅπου δέν
 εἶναι ἄξιος νά ἀναίβῃ ὁ ἀφέντης σου.

Κι' εδειξε μέ τό χέρι του τόν οὐρανό, ποῦ τόν σκίαζαν παῖδες καί
μωυλάτικα σύννεφα κι' ἰναδεύονταν σὲν οὐράνια τρικυρία.

-Ὁ ταῦρ ἠρπύχης ἔφυγε, σὺν κυνηγημένῳ χορδαῖσι, καὶ σὲ μὲν ὦρα καὶ λιγώτερο εἶταν μπροστὶ στόν Ἀλῆ-παι^{ον} *Κλέρα*
-Ἐὼρεῖ(τόν ρώτησε δ' Ἀλῆ-παι^{ον}) τί σοῦ ἀποκρίθηκε δ' Σκυλοκλῶ-
γῆρος;

Κὶ ὁ Τάβρ Ἀρλίζης, τρεφόμενος ἀπὸ τὸν φόβο του, τοῦ ἀπολογήθηκε
- Δὲν παραδίνει, ροῦεῖλε παιῖ μου, οὔτε μιὰ πέτρα ἀπὸ τὸ Κούγγι
Ὁ Ἀλῆ-παιῖς οὕτως καὶ διάταξε ὅλους τοὺς μπέηδες τῆς Ἀρβα-
νιτιῖς, ποῦ στέκονταν γύρω του μὲ τὰ χέρια σταυρωμένα.

Mildred

~~Η απάντησή μου~~ ¹⁸⁰³ ~~ή~~ ¹⁸⁰⁴ ~~μπούρα~~ ! ('απ'ένω του ¹⁸⁰⁵ ~~ένω~~ ¹⁸⁰⁶ ~~ένω~~ !)

Στὰς ~~ἡμέρας τρεῖς~~ ^{7 ἡμέρας} ~~τρεῖς~~ ¹⁸⁰³ γαλιῖδες ἁρβανῖτες ξεκίνησαν ἀπὸ τὴν
Κιόφιν γιὰ τὸ Κούγγι, ρέοντες καὶ ρῆ, πῆγε κι' ὁ ἁλῆ-παι¹¹ κ' ὡς
κοντὰ στὴν Σαρωνίδα ἐπὶ πίσω τοῦ, καὶ σταμάτησε ἐκεῖ ἐνῶ ὁ Βελῆ
παι¹² οὔτε εἶχε παραγεῖ ἀπὸ τὸν τόπο του, γνωρίζοντας τί θὰ γέ-
νονταν. Ἐλέποντες ἁρβουῆτες τὸ στρατεύμα τοῦ ἁλῆ-παι¹³ κ' ὡς
τὴν κατ' ἑπ' αὐτῶ του, βγήκε μὲ τοὺς ^{Μοὸνδρεφελῶν καὶ τοῦ} ἱσβαλλῶν καὶ τοῦ ἑκοψε τὸ
δρόμο μέσα στὴν λακκί, ἑπ' αὐτὸ ἀπὸ τὴν Σαρωνίδα μ' κ' ἱρέως ἀνα-
ψε ὁ πόλεμος.

-Τὰ ρολύβια τῶν Ἀρβανίτων χτυποῦσαν ἐπὶ τῶν βράχους, τῶν
 λουλιώτων ὅπως ἔσκιζαν Ἀρβανίτικα κορμιά. Δὲν πέρασε πολλή ὥρα
 καὶ οἱ Ἀρβανίτες τοκάισαν εἰς τὴν Σερωνίδα πρὸ τὸν φόβο τοῦ καὶ νὰ
 γυρίζουν πρὸς τὴν Κιλικίαν, ἐν ᾧ οἱ Λαβωνένοι ἤρχισαν νὰ σκούβουν ἐν
 πό τοῖς πόνους, καὶ νὰ ἀναθερετίζουν τὸν Ἀλῆ-Πασῶ καὶ νὰ τὸν κα-
 τριοῦνται. Χιλιοὶ ^{διαμόσφι} ὅχτω(1) πρὸ τὸν ῥέτρον, ἔπρουν Λαβωνένοι καὶ ^{καὶ} καὶ
 τοὺς ῥόνον ἐκατόν ὀγδοῶντα ἑρτά γιατροῦς τῆς.

Ελέποντες δ' Ἀλῆ-Πασιᾶ αὐτὴν τὴν κακίστην, ἔλαυνε ν' ἀρρίνη ἀπὸ τοῦ
τόν θυρό τουκι' ἐπὶ τό κακό του, καί στήν περικαλί του ^{ἐστίν} νά τήν
I(Δ) αὐτὴν τὴν μαρτυρία τῶν ΙΒΘΛ βωρένων, καί τῶν ΙΒθρόνονγιατρο-
μένων την ἀνεφερε ὁ χειροῦργος τοῦ Ἀλῆ-Πασιᾶ Βῆτος χαρροβιτῆς.

φλωριά μέ τήν χρούφα καί νά φωνάζει" Απάνω τους παλληκάρια μου
'αρβανίτες" (Απ' αὐτῶν τριῖναι Σκιπάρ) !

Ἄλλ' εἶταν ἰδύνατο νά σταθοῦν πλεό οἱ 'αρβανίτες ἀντίκρου στούς
Σουλῶτες καί, μ' ὅλα τά ταξίματα τοῦ 'Αλῆ Πασῆ, γύρισαν τές πλά-

τες τοὺς φωνάζοντες ~~καὶ φεύγοντες μὲ ἔφαγε ὁ Κωδύκερος ἡ Φεύγοντες!~~
~~"Φεύγετε μὲς βρυγὲς ὁ Κωδύκερος Κωδύκερος! Φεύγετε μὲς βρυγὲς ὁ Κωδύκερος Κωδύκερος!"~~
~~Τὸν ἔφαγε ὁ Κωδύκερος!~~ Τὸν ξαναφωνάζει ὁ 'Αλῆ Πασῆ

- 'Απάνω τοὺς παλληκάρια μου! Μὴν τοὺς φοβάστε τοὺς γκιβύρηδες!

'Αλλὰ στάθηκε ἰδύνατο καὶ 'Απάνω στοῖς τοῖκισιν τοῦ πολιορκιοῦν!

- Μιά φορά μὲς γέννησε ἡ ράβνα μὲς δέν μὲς ξαναγεννῶνται
Κ' ἐνῶ τὰ στρατεύματα τοῦ ἐποχικοῦσαν ἄταχτα καὶ ἀσυντάκτως, γι-
δοῦσε τὰ γένηα τοῦ ὁ 'Αλῆ Πασῆς ἀπὸ τὸ θυμὸ τοῦ καί, θέλοντες
καί μὴ, γύρισε στήν Κιάφα, ὅπου κάθονταν ἡσυχῶς ὁ Βελῆ
Πασῆς, καὶ ἀπὸ κεῖ πῆγε στ' ἄλλα τὰ στρατεύματά τοῦ, ποῦ στρα-
τοπέδευαν πίσω στὸν 'Αβάρικο νά ὠρμήσουν κατὰ πάνω στοῖς Κοῦγκι,
ἀλλὰ κἀνέναν ἀρχηγὸς δέν κουνήθηκε ἀπὸ τὴ θέσιν τοῦ!

Ὁ Βελῆ Πασῆς εὐφραίνονταν ἀπὸ τὴν χαρὰ τοῦ γιὰ ὅσα ἐγίναν, ἐ-
νῶ ὁ 'Αλῆ Πασῆς σκυλιάζε ἀπὸ τὸ κακὸ τοῦ καί φώναζε μέ τ' ὄνο-
μά τοῦ τοὺς διαφόρους πλῆθες ἀρχηγούς νά ὠρμήσουν, καί τοὺς
ἐβριζε, ποῦ δέν κουνιῶνταν, καί τοὺς εἶπε γυναῖκες καί τοῖς ποῦ
τησες (1).

Τότε ὁ Τάηρ 'Αρπάκης ζύγωσε καί τοῦ εἶπε ~~ὁ~~ *δυναί*:

- Πάψε τὴν ὀργή σου, πολυχρονερένε μου Πασῆ. Κύττιζε πᾶς ~~ἐν~~ *μοί*
τονταν κατὰ γῆς χίλιοι καὶ πλείότεροι σκοτωμένοι 'αρβανίτες, ἐνῶ
οὔτε ἓνας δέν λαβώθηκε ἀπὸ τοὺς Σουλῶτες! *ἔλασινά μου!*

Εἶναι φοβερόν τὸ ~~φύδι~~ *φύδι* στήν τρύπα τοῦ καὶ μὴν τὸ ξερεδίξτε.
Καί ἀπὸ τὴν 'αρβανιτιά, ἂν ἐκποιάστε ἀπάνω στοῖς Κοῦγκι, δέν τὸ
~~πέρνετε~~ *πέρνετε!*

Τέτοιος τρόπος τὸν εἰπασε ἐμείνη τὴν στιγμὴ τὸν 'Αλῆ-Πασῆ,
ποῦ δέν τὸν ἀκουγαν τὰ στρατεύματά τοῦ, ὥστε καβαλλήκεψε τ' ἄλογό
τοῦ καί μέ κάρμιά ἐκατοστὴ καβαλλοαῖους ἀπὸ κοντά, ἀφῆσε τὸ στρα-
τόπεδο, καί τράβηξε καταντροπιασμένος γιὰ τὰ Γιάννινα, σὺν στέ-

1) 'Εβραῖοι.

20 'Αλωναριοῦ 1792.

Στὲς 17 Δεκεμβρίου 1803, ὕστερα ἀπὸ δέκα μέρες οἱ Σουλῶτες, ἔχοντας ἀπὸ δέκα μόνον φουσέκια δ καθένας, ὡς τελευταίᾳ τοῦ πολέμου φόδια, ἀφοῦ ἔφαγαν καὶ τὴν ὕστερνή τοῦ τριμρόψιχα, ἐτοιμαζόντων ^{ἐγὼ} ἀπὸ τὸ Κοῦγγι, κατὰ τὴν συνθήκη, πού εἶχαν κίνει πρὸς τὸν παλῆ πασοῦ, τὴν προηγούμενη μέρα, καὶ παρκαλοῦσαν οἱ ^{ἐγὼ} ποταμαριοὶ τὸν Σαρουῆ νά πᾶν μ' αὐτοῦ πρὸς τὰ Τζουμέρκα, καὶ οἱ Τζαβελ-
λαῖοι νά πᾶν μαζὴ τοῦ στήν μάργα, καὶ ἔπειτα σὲ ἑστίνησια, ἀλλ' ὁ Σαρουῆς ἔμεινε ἀρετίεππος, μὴ θέλοντας νά πᾶν οὔτε μέ τού-
τους, οὔτε μέ κείνους;

- Πηγαίνετε (τοὺς εἶπε περίλυστα) ὅπου θέλετε καὶ ὅπου πορρέσετε....

'Εγὼ δὲν πάω πουθενά. Θά μείνω ἐδῶ.

- Καὶ τί θά κάνης ἐδῶ μονίχως σου; (τοῦ εἶπε ὁ κῆτοβοιπόταμος)

'Ερεῖς θά φύγωμε ὅλοι.

- 'Εγὼ ξέρω τί θά κάνω.... Θά κάνω ὅτι δὲν ἔναι γαίνει πρὸς ἀνέ-
μα σ' ὅλα τὰ Σιούλια καὶ τὰ παρασιούλια. Θά κάνω ἓνα ποῦνι, τοῦ
θα ρολογιέται στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων, ὡς τὴν ἡμέρα τῆς τελευταί-
ας κρίσεως.

Ἡ λόγια τοῦ φαίνονταν, ὅταν νά μὴ ἔβγαιναν ἀπ' ἀνθρώπου στόμα, ἀλλ'
ὅτι κατέβαιναν ψηλά ἀπὸ τὰ οὐράνια. Ὁ δὲ τὸ Σουλὶ στέκονταν ὁλόρ-
θο, ἄντρες καὶ γυναῖκες καὶ παιδιὰ, στήν ἀκτὴ τοῦ Μοναστηριοῦ καὶ
δὲν ἔφευγε, χωρὶς τὸν ἀγκηρένου τοῦ ^{ἐγὼ} πολέμαρχο. Ἀλλ' ἡ κάρριά παρα-
καλιὰ, κάρριά ἐπιρονή δὲν πορροῦσαν νά τοῦ κλονίσουν τὴν ἀπόφασιν.

Οἱ Σουλῶτες, ἀφοῦ εἶδαν καὶ ἔπεισαν, ὅτι εἶταν εὐκολώτερον νά ξερι-
χθῶσουν καὶ νά πάρουν μαζὴ τοῦς τὰ βασιλῆα, παρὰ τὸν πολέμαρχο τοῦ
ζήτησαν τὴν εὐλογία τοῦ γιὰ νὰ φύγουν χωρὶς αὐτόν. Ἀκούσαντες οὖν ὁ
Μουῆτης τὴν τελευταίαν παρακαλιὰ τῶν ἡρώων τοῦ Σουλίου, ῥῆκε στήν
ἐκκλησιά καὶ σὲ λίγο βγήκε τερασφειένος. Ὁ δὲ ἐκεῖνος δ' ἡττη-
τοθρεπμένος Κρόσος, πού καὶ ὁ κλειό-παρακτινός τοῦς εἶταν καὶ ἕνας
ἥρωας, ἔκλινε τὸ κεφάλι τοῦ προστὶ τὸν ἄνθρωπο πολέμαρχο, τοῦ τοῦ
ἀντιπροσώπευε ὡς ἐκείνη τὴ στιγμή τὰ διό μεγαλύτερα πράγματα τοῦ
Κρόσου: τὴν Πατρίδα καὶ τὴν ἑθνοκεΐα.

Κ. Χρησοβασίλη.

Κ. Κρησόβασιλη.

[illegible]

• Η ρ ω τ κ α Δ : η γ ν μ α τ α . -

%%%%%%%%%

Ο Κκετάν Κελόγης.

~~~~~

Είταν Κυριακή, μέρα μαγιάτικη μέ γλυκόν ήλιο καί καλοκαιάρουν καί καταγάλανον ουρανόν κι' άν ανάβαλλε σέ καρδιά άνθρωπη ψηλά από τίς κορυφές τών βουνών κανένα συναράκι, ίσπρο, ίσπρο σάν χιόνι, καί είντιο - ξάντιο, σάν μακρηόκλονο ροῦντο μαλλί, ή σάν σκορπισμένι στερά κύκνου, ψηλό άγεράκι τό μάζεψε μέ τό φύσημά του, καί τ'άπλωνε, τ'άπλωνε στον διπλάτον ουράνιον κήπον που τ'άφάνιζε καί δέν φαίνονταν πλεί τίποτε απ' αυτό.

Τό Σούλι που δέν τό γνώριζε άνθρωπ τότε ή ιστορία, καί τ'όνομά του δέν είχε γίνει κοροξάκουσμένο, ούτε θ' αλή-πισσέε είχε βγεί από την θεοκατάρατη κοιλά της χήμιας, τό Σούλι τό λεβεντοχώρι άχολογούσε άπο από ντουφέκια καί απ' άρματα, γιατί όλοι ή λεβεντιά, άντρίκια καί γυναίκια χόρευε στο μεσοχώρι ντυμένη στές χιονάτες φουστανέλες καί στές πασχάλιατικες άρματωσέες καί κηιγμένη σ' άρματα τ'άσημένα καί τά φλωροκρινιμένα. Γενόνταν γάρος.....

Γένονταν γάρος καί παντρεύονταν θ' άπύρος Ζουλιάτης, ένα από τίς πλείο λεβέντικα του Σουλίου κκετανοπούλα, λιονταρόπουλο δεκοχτώ χρονών, που τόπαιδε του σιτιού του καί φάμπουρο της φάρμας του, καί πρώτο στο λιθάρι, στές τρεΐς, στην άφορφή, στο τραγούδι, στο χορό καί στο περσίτημα, που είχε σπράντα βλάμιδες στο βαγγέλιο, κι' έκοβε τό μολύβι στον άγέρα μέ τό γιαταγάνι ..... Παντρεύονταν θ' αλιολήλημένος θ' άπύρος από τό Σούλι, που είχε πλεί στο πόλεμον από δώδεκα χρονών και δέ, καί είχε φέρει σπράντα κεφάλια τούρκικα στο Σούλι, σε την ήμέρα των άρματών καί έπερνε την νεραϊδόμορφη, την πτεροπόδοι καί την πεντάμορφη την χαΐδω του Πανταζίκου από την Κιάφα, που δέν την ξεπερνούσε καρδιά άνύπαντρη καί παντρεμένη σε τίποτε σ' όλη τί Σούλια καί τό Παρισούλια. Δέν είταν άνθρωπος που άκούονταν τίς άρραβώνες του άπύρου καί της χαΐδος που νά μήν πη μέσ από την καρδιά του:

" χαρά στο ταιριασμένο τ'άντρόγυνο!".

Ο άντρός έπαρνε περισσότερα κι' ή περισσότερα άντό. Τέτοια νύση μόνον ή Κιάφα μπορούσε νά δώκη στο Σούλι, καί τέτοιον γαρύρο μόνον τό Σούλι....

μπορούσε να στείλη στην Κιάφα.

Δεκίνησε το φάμπουρο με τον "Αλ - Γιώργη Ζωγραφισμένον στην μέση, και με τον Σταυρό στην κορφή, από το στίτι του γαρβού, στα χέρια του νεώτερου βλάφη κι' έπесαν μονομιῶς έκαστο ντουφεκίε στο δεκίνημά του. Αύθηκε στην στιγμή ο γόρος του μεσχωριού κι' έτρεξαν οι χορευτάδες πίσω από το φάμπουρο, ντουφεκίζοντας και τραγουδώντας. "Ες δέκα δρασκεῖες πίσω από το φάμπουρο, έρχόνταν οι νεώτεροι, είτε άντρες είτε γυναῖκες, όλοι πεζοί και ίρματωμένοι, τραγουδώντας τραγούδια του γάρου. Στην μέση αυτών ήταν ο χρυσοντυμένος γαρβός, καβάλλα σ' άρσφο και χυτοκίπουλο βουνίσιο άλογο, περικυκλωμένος από τέσς άρροφότερες νυφῖδες, που του τραγουδούσαν τῶ γαρβιάτικα τῶ τραγούδια, γλυκῶ - γλυκῶ σὺν άγγελοι ούρανοκατέβητοι και παρπίσαι, έρχονταν οι γεροντότεροι, όλοι ίρματωμένοι κι' όλοι καβάλλα σὲ βουνίσια άλογα ή μουῖρια, που περπατούσαν στῶ πετρατῶ μονοπίτια σὺν κατῶκια.

Εκεῖ ήταν όλοι οι κατεταναρῖτοι του Σουλίου:

Ο Αλότσαρης, ο Τζαβέλλας, ο Παταλάης, ο Κουτσονίκας, ο Καραπίνης, ο Ζάρμπας, ο Βαλῆρος, ο Αρῆκος, ο Διέχος, κι' οι λοιποί, τό ψῆμι όμως ήταν στην διαταγήν του Αλότσαρη.

Σὲ μιᾶ ᾠρα ο γάρος ήταν μπροστῶ στην Κιάφα. Όλη ή Κιάφα εκείνη τήν ᾠρα ήταν στο ποδίρι, περήφανη γιᾶ τήν νύφη, που ἔδινε και τρισερήφανη γιᾶ τόν γαρβό, πᾶμνε. Τῶ ντουφεκίῳ του Σουλίου και τῆς Κιάφας ἄρχισαν νᾶ βροντούν ὡς ἔδω κι' ὡς ἔκει ἀδερσώμενα, σὺν πῶς βροντοῦσαν συχνά στους πολέμους μέσα στῶ ριζοβούνια και στῶς ρεματιές τῆς Δάκκας, τῆς Παρμυσιῶς, του Μαραριτιού και τῆς Δάμαρης τήν στιγμή όμως, που θᾶσιγαν τῶ δυό συμπθερικά και ὀπισθωναν χέρι, κοντῶ στῶ πηγᾶδια, ἕνα μεγάλο φῆδι διῆβηκε ἀνᾶμεσῶ τους πουρίζοντας.

- Φῆδι ! Φῆδι !".

Φύναξαν από τήν μιᾶ μεριά κι' από τήν ἄλλη κι' όσοι παρίσταν μπροστῶ τῶ ντουφεκισαν, ἄλλᾶ καρριά ντουφεκιά δέν τό πέτυχε. Ἰπῆκε μέτῳ σ'ένναν βράχο κι' ἔγεινε ἄφαντο.

Σκυθρωπῖσαν ὅλην τῶ πρόσωπα κι' ο καθένας ἄρχισε νᾶ κακορνάτευη

γιατί τό φίδι προβντεύει μεγέλο κακό, όταν κόβει τόν δρόμο. "Ε-
π' αψαν στήν στήν τή ντουρέκι, καί τή τουγούδα καί μετ' αεγού-
λ' αψη ξηλωθήκε, σ' αν πλατί σ' ανω β' ανω καί στί ε' ανω συμπεθερίε.

- Φτοῦ καταρρένο πρέμα!

Είπε δ' Αλότσαρτε καί στυροκοπήθηκε τρεῖς φορές, κι' ὕστερον γυ-
ρίζοντας τό κεφάλι του εἶπε σ' αν Δρίκο, ποῦ ἔσανταν πίσω του.

- Τί λέε ε' αν β' ανη;

- Καί τί θέλει νά πῶ; (τοῦ ἐκλογήθηκε ξέκαρδα δ' Δρίκος) Δέν
τάξ ξέρεις ε' αν τάχα, τί δηλοῖ δταν ποῦ κόβει φίδι τό δρόμο;

- Δκοταρό; "Ε;

Συναρώτησε δ' Αλότσαρτε κρύ-κρύ.

- Πά φορά καί ε' αν τό γευτήκανε αὐτό τό σημάδι;

τοῦ συναρώτησε δ' Δρίκος.

- "Ετοι εἶναι, β' ανη;

τοῦ κατέειπε δ' Αλότσαρτε καί ματζέκανε τό σταυρό του.

Ὁ Δρίκος, ποῦ κατ' ἄλ' αψε κ' ατε εἰ συναρωλ' αῦσαν γι' α τό φίδι ε' αν ε' αν
β' ανηδες, χτύπησε τό δ' αγ' α του καί τ' αῦ "ύγωσε.

Ταράλια συνοδέει, ἀπό τό λατινικό

- Δκι' α' αν, ὡρ δέρεσι (τοῦ εἶπε) μ' αν βοῦνε τό ε' αν κ' αν ε' αν σ' αν
γύριση .... Συναχτήκαμεν τή κατετιν' ατε ε' αν καί τ' αν κ' αν τ' αν
ε' αν καί τ' αν σ' αντις με ε' ανη ! Δέν εἶναι κ' ανόλου παρίξενε ε'
νά τό προνόησαν ε' αν τ' αν η' ανδες καί ν' ανθουν νά με κατήσουν τό χω-
ριό.

- "ητε καί μένε ξ' ανερφε! (τοῦ διήντησαν δ' Δέχας, ποῦ ἦταν προστά
ἀπό τοῦ ε' αν ε' αν β' ανηδες) Κι' ε' αν γυναῖκες με, ποῦ βρίσκονται ἐκεῖ, ε' αν
β' αν νά τοῦ ε' αν δεχθ' αν με τ' αν χ' αν σ' αν σ' αν ε' αν; "αν μπορέσουν νά
μ' αν σ' αν ε' αν ε' αν τ' αν η' ανδες, δ' αν ποβ' αν ε' αν, γ' αν νά β' αν
ἀντίσση ἀπό τ' αν ε' αν ε' αν, νά τοῦ ε' αν π' αν δ' αν ε' αν τ' αν
πατέρα, ἂν δέν τ' αν τ' αν π' αν .... ε' αν ! Τό φίδι δέν δ' αν ναι γι' αν
δ' αν ναι γι' αν ε' αν ε' αν με, γι' αν π' αν καί τ' αν ε' αν τ' αν
τό μέριε του.

Εἶχαν τελειώσει αὐτές οἱ ἀριστερές, ὅταν βρέθηκαν στό μεσημέρι τῆς
 Διάφκ τὰ δύο συμπιεθερά. Λίγο λίγο εἶχε ξεχισθῇ τὸ φῶς καὶ ἔα-
 νήρχισαν τὰ τραγούδια καὶ τὰ ντουφέκια. Ὅταν ζύγωσε τὸ φάμπουρο
 κοντὰ στό σῆτι τῆς νύφης, ἄρχισε ὁ γαμπρός νά προσκυνῇ ταπεινά
 ταπεινά ψηλά ἀπὸ τὸ ἄλγος του, μέ κατεβασμένα μῖτια, καὶ ὅταν μῆ-
 κε στὸν αὐλόγυρο τοῦ πεθερικοῦ, δώδεκα βλάμηδες ἀπὸ τρεῖς προστά
 καὶ ἀπὸ πίσω καὶ ἄλλους τόσους πῶς τὰ δύο πλάγια περικύκλωσαν τὸ
 ἄλγος του. Στὴν στιγμή αὐτὴ ἔκαβλῆκεσαν κέχοντες τοὺς ἔξη βλά-
 μηδες δεξιά καὶ τοὺς ἄλλους ἔξη ἑξελίξῃ παρυσυτίσθηκε στὴν αὐτὴ τῇ
 τοῦ πεθερικοῦ, ὅπου στέκοντιν ὁ πεθερός μέ τὴν πεθερά, ὅτι ἴφου τοὺς
 προσκύνῃ ἀπὸ τρεῖς φορές καὶ τοὺς δύο στὴν ἰδίαν καὶ τοὺς αὐ-
 σε τὸ χέρι τὸν φίλησαν καὶ αὐτοὶ στί μάγουλα, καὶ τὸν ἔπασαν σέ
 χωριστὸ δωμάτιο μ' ὅλους τοὺς βλάμηδες του καὶ τὸν φάμπουριζον,
 γιὰ νὰ ψῶν χωρὶς ἀπὸ τοὺς ἄλλους τί τήγνισμένα ἀγά ἀπὸ τί γένη
 τῆς πεθερῆς (1).

Τρεῖς ὥρες μάλιστα τὸ φαγοπότι στό συμπιεθρικό, κι ἴφου τραγούδησαν
 καὶ χόρεψαν μέ τὸ παρσιάνω, φώναξε ὁ ἀπότσιλρης, ὅς ἄρχηγός τοῦ ψι-
 κιοῦ τὸ στερεότυπο.

- Σ' εὐχαριστοῦμε πολύ κύρ - συμπέθερε γιὰ τί καλὰ σου τί φαγητὶ, γιὰ
 τί γλυκὰ σου τί κρασιά, ἀλλὰ τέτοια ἔχουμε καὶ στί σῆτια μας καὶ
 ὅποτε θέλεις κόπιασε νά φῶς! ὁ ἄρχηγός μας αὐτὸς εἶνε νά μᾶ δώσει
 τὸν ἄνθρωπό μας, πού μᾶ ἔχεις, νά πόν πύρωσε νά φύγουμε.

- Μετὰ χάρε σας, κύρ - συμπέθερου (ἀπολογήθηκε ὁ πατέρας τῆς νύφης.
 ὁ ἄνθρωπός σας εἶνε ἕτοιμος (2).

Σ' αὐτὰ τί λόγια ὅλοι σήκωσαν τίς πλάσεις μέ τὸ κοῖσι κ' ἔβησαν στὴν
 ὑγεία τοῦ πατρός καὶ τῆς μάννας τῆς νύφης, κ' οἱ νυφίδες, πού ἔπαι-
 τωνα τὴν νύφη, ἄρχισαν νά τραγουδοῦν στό ἄλλο δωμάτιο τὴν ποσάττι
 τῆς ἑνὰ ἑνὰ, πού τῆς τῆς δίδιναν νά τί φορᾷ (3).

(1): Ὑπάρχει ἀπαρίβατη συνήθεια στὴν ἡμετέραν νά μὴν τρώγῃ ὁ γαμ-
 πρός, τίποτε ἄλλο στὸν γάμο, παρὶ αὐτῇ τήγνισμένα καὶ ψηλά κυ-
 λωμένα ἀπὸ τὰ χέρια τῆς πεθερῆς καὶ νά μὴν πλύνῃ καὶ κρασι βου-
 ταν πᾶν στό σῆτι τοῦ γαμπροῦ. ὁ λόγος εἶνε νά προσωπιάσουν τὴν
 νεογαμπρὰ ἀπὸ φαρμακία.

Ἡ νύφη ἔκλαψε κάτω ἀπὸ τὸ πρὸς ἀλά (2) γιατί ἔπινε τὸ σίτι, πού γεννήθηκε, τοὺς γονεὺς της πού τὴν ἐνέρεψαν, τ' ἰδεομοχίδεον φά της, πού μεγάλωσαν μαζί, τὴν γειτονεῖά της, πού τὴν κηδεύονε, τὸ χωριό πού θά τὴν δόξαζε, γιὰ νά πᾶν νά βρῇ ἄλλο χωριό, πού θά ᾄην δόξαζε, ἄλλη γειτονεῖά, πού θά τὴν κηδεύονε, ἄλλο ἰδεομοχίδεον, πού θά τὴν ἐκποῦσαν, ἄλλους γονεὺς πού τὰ τὴν ἔκαναν παιδί του, κι' ἄλλο σίτι πού θά τὴν ἐγκάλειζε, γιὰ ἓνα ζῆλεμένο ταῖρι, πού δὲν εἶχε τὸ σίτι τῶν γονεῶν της.

Ἐκλαψε ἡ νύφη, ἔκλαψε καὶ τὰ κλάματα της ἀκούγονταν ὅλο τὸ σίτι, κι' οἱ φυλαχτάδες (3) της ἄντρες καὶ γυναῖκες, εἶπιν σηκωμένοι στό ποδάρη. Βγήκε δὲ τὸ ψέκι στήν ἀπὸή μαζί με τὸν γαμπρό, πού εἶπιν περικυκλωμένους ἀπὸ τίς τραγουδίστριες του, κι' ὅσοι πάλι ἦσαν δέξ του, καὶ περίμεναν τὴν νύφη γιὰ νά ξεκινήσῃ τὸ πλῆθος καὶ νά ἐκποῦσῃ τὸ ψέκι. Τὴν στιγμὴν ἐκείνην διὰ κορίκια περνοῦσαν βουρβὺρη ψηλά ἀπὸ τὸ σίτι τῆς νύφης κοσ-κρικίζοντες "κορτα-κορτα-κορτα" καὶ τόσο χαρῆλῶσαν πού νόμιζε κινεῖς, πῶς εἶπιν κῆρυκο ψοφίρι ἀπὸνω στή σκεπή τοῦ σιτιοῦ καὶ χαρῆλῶσαν γιὰ νά κηδεύουν νά φῶν. Βλέποντες αὐτὸ δ' ἱρχηγὸς τοῦ ψικιοῦ φώναζε:

- Διοτώστε τα, μπρέ παιδιὰ τὰ ἔρημα!

Λαρίντα - πενήντα ντυμένια ἰδεῖσαν στή στιγμὴν ἀπὸνω τους, ἀλλ' οὔτε φτερό δὲν τοὺς γκρέμιον.

- (2) Συνηθειμένη φρασολογία, δὲν παίρνουν τὴν νύφη.
(3) Σ' ἐκείνη τὴν ἐποχὴν καὶ στες ἡμέρες πού τὰ φερόματι καὶ τοῦ γαμπροῦ καὶ τῆς νύφης εἶχαν ἰδιαιτέρη τραγουδία τὸ κῆρυκο.
(4) Ἡ νύφη ἀπολαμβάνονταν (σκεπάζονταν) με διαφανὸ πέπλο, κι' ἦταν ἀποχρεωμένη θέλοντας καὶ μὴ νά κλαίῃ δὲν τὴν ἐπείναν γιὰ τὸ σίτι τοῦ γαμπροῦ.
(5) Ἡ ἰδιαιτέρη συνοδεία τῆς νύφης ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς της ἦσαν τὰν "φυλαχτάδες".

τά δυό συμπεθερεί δάγκισσαν τί χείλια τους καί τ' ἄργαν, οἱ χοροί
καί τ' τραγούδια ἔπαιζαν κα' ἔγινε μεγύνη πιπρό, σὺν νί εἶνε νίναι
ξόδι δὴ η' ἐκείνη ἡ μέλωση.

Ὁ μπότσιάρης δάγκουσεύτηκε πολὺ κα' εἶπε στὸν πιπεθερό του νί σὺ
γουν. Ὁ πιπεθερός μπήκε μέσα καί διέτιξε νί τὴν ἐτοιμίσουν τὸ γ
γληγορώτερο, κα' οἱ τραγουδίστρες ἄρχισαν τὸ τραγούδι.

"Κίνα θύγω μ' κίνα ..."

τὸ ὑστερνό του νυφιάτικο τραγούδι, κα' ἡ νύφη ξεκίνησε ἀπὸ μέσα,
περικυκλωμένη ἀπὸ σαράντι πρωτόκαλλες νυφίδες, κοῦ τῆς τραγουδοῦ
σαν τὸ ὑστερνό τῆς τραγούδι, τ' ἄργαν, οἱ χοροί καί τ' τραγούδια
ξανάρχισαν κα' ἡ τὴν στιγμή, κοῦ πατοῦσε ἡ νύφη τὸ κίτωρο τῆς θύρας
γιά νά δείξῃ τὴν κυπρισμένη της κορμίστα σὲ τὸ ψύκι, κοῦ τὴν
καρτεροῦσε, μέ τὸ στόμα ἀνοιχτό, κα' ἔντοναῦσαν τί τραγούδια καί τί
ἀκροῦμενα, κα' ἔπλεταν οἱ ντυμενίς σὺν γαῖε, ἔπλεξε ἕνα μεγύνο
ξεφωνητό, σωρίστηκε καταγῆ κα' ἕνα κατιθέκικο αἶμα πετόντηκε
σὺν αἰλίκι ἀπὸ τὰ στήθια της πίνω στὴν κατάσταση καί (δοῦν) αἶμα
φορεσιά της ἰσό χροῖα συνίτου γύνηκε πίνω της καί τὸ πορτοκάλι της
φάνηκε σὺν σπαρμένος κισρέφτης, σὺν μπρομένη ἀμπέδα, σὺν ἑνός καὶ
κοῦ τραγουδιοῦ, κοῦ τὸν παίρει ὁ ἴδρος καί πῖει.

τὸ ψύκι, βλέποντας αὐτὸ τὸ ἀνελίντεφακι ἔνθηκουσε κινό, σκόπισκε
σὺν κοιλίδι, κοῦ ρίχνεται μέσα του ἀνκαγέλη, ἀνεροσύρεθηκε, κα' ἀνερο-
σκορπίσθηκε γιά τὸ δούλι, μέ τ' ἄρματα καὶ τὴν ἀπὸ τέλ φλοκάτες (1) τ-
σιόλια (1) κα' ὁ φαρμουριάρης, τοακήσε τὸ φάρμακο, ἔσκησε τί μαντή-
λια (2) σκόρπησε τί πορτοκάλια (2) καί τί εἰσοκλόνηρι (2), κοῦξε στὴν
κορφή μέ τὸν σταυρό, κα' ἔγινε κα' αὐτὸς ἰσπαντορέ τοῦ πολλοῦ. Ἡ
χαρὰ πέταξε, σὺν πολλὰ φιλαισμένο, κοῦ ξεφεύγει ἀπὸ τὸ κλουρί, κα'
ἐκεῖ, κοῦ πρίν μιὰ στιγμή βαροῦσαν τ' ἄργαν, βαρυντοῦσαν ντυμενίς,
γοργοδιπλόνονταν οἱ χοροί, ἔντοναῦσαν τί τραγούδια, γέναντι γῆρας

(1) Ὁ σὺν πενθοῦσαν τότε φοροῦσαν τὰς φλοκάτες τοῦ κατσιού, δηλ.
κατσιούλων του με τὴν φλοκίτα.

(2) Τὰ μαντήλια, τὰ πορτοκάλια καὶ τὰ εἰσοκλόνηρι κα' ὁ σταυρός στή-
ριζαν τὴν κορφή τοῦ φάρμακου.

καὶ χαίρονταν ἰγκλωπίσμενοι τὸ Σούλι μὲ τὴν Κιόφα, ἰκοῦστικαν μαῦ-
ρα μυρολόγια, ἔτρεξαν τὰ δάκρυα ποτῆρι, ἔσπασε ἡ λυπητὴ κατάρυ-
ρα φτερεὶ της, δ γάρος ἔγινε ξόδι τὸ σπῆραντος τῆς ἐκκλησιᾶς ἄρνη-
σε νὰ βαρῇ ἰσχυρὴ ἰσχυρὰ: "γὰρ ἱ-γὰρ ἱ-γὰρ ἱ" καὶ ἕνα μαῦρον οὐνῆμα ἀνοίγον-
νταν στὴν γῆνι καὶ νὰ δεινθῇ γιὰ πάντα στὴν κατάρυση καὶ κατακό-
τεινη ἰγκλωπίε του τὴν γαῖαν τὴν πεντήροση, τὴν στεροφώση, τὴν
νεραῖ δόκορη, τὴν πλειόωροση κατετανοκυλῆ, τὸ φειό γῆν ἐμένο πα-
καὶ τὸ πλειό μασκόβολο αὐοῦσι, τοῦχε οὐτοῦσαι ἰσχυρὰ στ' ἔγρη-
καὶ κακοτρόχλια βουνὰ τῶν Σουλίων καὶ τῶν Ημεροκυκλίων!

Σκόρπισε καὶ ἀλλοθύρισε τὸ ψίκι, χωρίς γαρὶρό καὶ χωρίς νύστε, μέ σακρυφέντα ράτια, καὶ μέ βρεαλά καὶ ἰπύριγη λύση στὸ στήθια τοῦ. Ὁ γαρὶρό τὸ ἀρεντότερο κατετινόπουλο τοῦ δουλοῦ, ποῦ εἶχε τὴν πρῶτος στὸν ντουφεμιστὴν ὁμορφιά, τὸ τραγούδι, στὸ χορὸ καὶ στὸ περιόστημα, ποῦχε σαράντα βλάμηδες, στὸ βιγγέλιο, καὶ ἔκκοβε στὸν ἄερν τὸ ρολύβι μέ τὸ γιαντζάνι, καὶ εἶχε πέσει σαράντα κεφάλια τούρκικα στὸ Σούλι, δέν γύρισε στὸ σίιτι τοῦ, καὶ ἔκκοβε φάνηκε πουθενί! κανεὶς δέν τὸν εἶδε κατὶ ποῦ εἶχε κένει, κανεὶς δέν τὸ λόφινεσε τί ἔδωκε εἶχε πάρει καὶ τ' ἄλλο τοῦ γύρισε πρὸς γὰρ στὸ σίιτι, χωρίς τὸν καβαλλίον τοῦ, μέ τὰ νυκτιόλαι σάρα. Ὁ ἄλλοι ἔλεγον δτι ἔπεσε στὸν ποταμὸ καὶ πνίγηκε, ἄλλοι δτι τοῦ πωρε σὲ κίλοι σπηλιῇ καὶ ἔκει ἔπεσαν πρὸ τὸν πίκου τοῦ, χωρίς νὰ τὸν ἴδῃ κανεὶς, καὶ ἄλλοι δτι πῆρε τὸν ὀφθαλμὸ τοῦ καὶ ἔφυγε σὲ ξένα μέρη..... τὸ Σούλι τὸν ἔλασε, τὸ σίιτι τοῦ τὸν ἐξέγραψε ἀπὸ τοῦ ζωντανούς καὶ ἔκκοβε τί μνηρόσυνι τοῦ.

πέρασαν χρόνια πολλά κι εσχίστηκε ὁ νυμφίονος θάνατος τῆς
χαῖδας ἀπὸ τὴν κούφα, κι ὁ γαμπριότικος χιρὸς τοῦ θύρου ἀπὸ τὸ
δούλι, καὶ μοναχί, οἱ γριεὶ διηγῶνται στ' ἀγγόνια τοῦα ὅτι ἐδῶ
καὶ τόσα χρόνια γένονταν ἕνας γάμος κι ὁ θάνατος τοῦ γάμο οὐκ
τῶθηκε ἡ νύφη ἀπὸ κούφου, τοῦ θάλας νύ τὴν πύση καὶ θέν τοῦ τὴν
τὴν ἔδιναν, κι ὅτι τὴν ἔδινε μέρα ἕνα ἅπαντες καὶ ὁ γαμπρός καὶ
οὔτε ἔραθε κανεὶς τί εἶχε θανάτῃ!

Λέγουσαν καὶ πάντα γινώσκουσα διὰ τὸν σκοποῦν τῆς πίστεως καὶ τῶν ἐλπίδων.

φανισμός του Πύρου.

Τό βούλι σ' έλη την δόξα του κι 'δίο τετραχώρι ποῦ εἴταν μιὰ φορά ἔφτασε νάχη στήν ὑστερή του καί στήν ἐξουσία του ὡς τέλει κρέμα, ὕδαίνοντα ἔξη χωριά. Ἡ Τουρκιά τῆς ἡμετέρας καί τῆς Ἀρβανιτιῆς τρόμαξε σ' ὄνορά του, κι 'δ βουλτάνος ἔστειλε πλοῖα στί Γιάννινα τόν Ἀλῆ πασιᾶ ἀπό τό Ἰστανί, πῆ τόν διαταγή νά στείλῃ ἡμετέρι βλα τήν περιουσίαν τοῦ βουλιού, καί τόν ἡμέρι, ποῦ ἔρπενε στί Γιάννινα ὁ Ἀλῆς, ἔνκε καὶ ὄνομα ἔδωκεν ὅτι Γιάννι καίτω στήν ἡμετέρι, φανίστηκε στί βουνί τοῦ βουλιού, ὅν ἱσχυρῆς. Ἀπρεξαν πολλοί νά τόν ἴδωῦν καί νά τόν γνωρίσουν, κι 'δ σὺ τόν εἶδαν καί τόν γνωρίσαν ὅραξαν τήν ἰσχύρη του καί τό λόγο του

ἄφρονταν πρὸς δόξα ὅν πατέρη, καί τοῦ μιλοῦσε γιὰ τήν μεγάλη πατρίδα καί γιὰ τόν μεγάλον αὐτοκράτορα, ποῦ ἔπρεπε στοῦ Ρωμανοῦ τήν μύλη, στήν μάχη, καί ὅτι τότε γυρίζει μαρμαροστοιχιωμένον τήν νύχτα βλα τήν σκληρωμένη Ἀλβία, καί φωνίζετασὶ ὅτι ὄνειρα τοῦ Ἀλληνικοῦ γένους, χίνοντα ἑλπίδα καί παρηγορίαν σ' ὅτι καμωμένα στήθια του.

Τ' ὄνομά του γύρκε ὅν θεϊκή εὐχή σ' ὅλα τί βούλια καί τί γὰρ βούλια, καί σέ λίγον καιρό ἀπὸ θηροφύλακα ποῦ βέγονταν, ὀνομάστηκε ὡς ἡμετέρι ὁ ἡμετέρι τοῦ βουλιώτικου κρίτου "ἡμετέρι καὶ ὄνομα" καί πειδὴ δέν ἔθελε νά κατοικήσῃ σέ νησί, τοῦ δόθηκε τό Κονισσῶν τοῦ βουγγιού, καί ἀποκοῦμπησε πρὸς ἐκεῖ.

Δέν γελοῦσε ποτέ κίρκε σέ γάρου κήρυγε κατὰ ἡμετέρι, ὅτι στέκοντιν πάντα σκυθρωπὸς καί ἀειρένης.

Μιλοῦσε πάντα γιὰ τήν δευτέρα Παρουσία καί τήν "τελευταία κρίσι" τοῦ κόσμου κι 'ὅτι γι' αὐτό ἤθελε νά μιλή. Κινεῖς δέν γνώριζε ποῦσε εἶχε ἔρθει, ποῦσε εἴταν, καί ὅτι ποῖ εἴταν ἡ γενεά αὐτοῦ, κι 'δ σὺ δοκίμασιν ὅς περιέρχεται νά τόν ρωτήσουν ποῦσε εἴταν, ἔλλαζε τήν ὁμιλία καί δέν ἔδινε ποτέ ἀπάντησιν σ' αὐτό τό ρώτημα.

Στὸς 13 Ἀπριλιοῦ 1922 ὁ Ἀλῆς πρὸς τὸν ἡμετέρι μιλοῦσε ἀπὸ τοῦ Ἀρβανήτες, καί πρὸς σπουδῆς ἀειρένης καί τό βούλι (1)

Ἀρρέτη - Λαχαρέτη (2) νά μπῇ μέσα καί νά σωθῶσι, καί τήν ἑ-
λη μέρα, γιορτή τοῦ Ἁρσφῆτ' ἡλίου, ἔρχισε ὁ πόλεμος. Σουλτα καί
Παρασουλτα, ἄντρες καί γυναῖκες, ἱστοτογράφοι καί Τραπεζίτοι, καί
μέ τήν εὐλογία τοῦ Σαρουῆ, ποῦ κρατοῦσε μέ τό ἕνα χέρι τόν Σαυ-
ρό, καί μέ τ' ἄλλο τό τουρισφόνο σπαθί, συσσωματώθηκαν καί νίκησαν
τόν ἐχθρό κατά κράτος καί λίγο ἔλειψε μάλιστα νά πιῶσιν ζωντα-
νόν κι' αὐτόν τόν ἀντίχρηστον, τόν Ἀλῆ-πιοῦ.

Ἡ ἀντρεία τοῦ Σαρουῆ, ποῦ μάχονταν στές πρώτες γραμμές, καί
οἱ ἔριζε τήν Τουρκιά σάν χάρος, ἔκανε μεγάλη ἐντύπωση στούς Σουλτα-
τες, ποῦ δέν ἀνεγνώριζαν ὡς τότε κανέναν ἀνώτερόν τους, κι' ἀπό
τότε, ἀπό Ἀῖ - Καλόγηρο, ποῦ τόν ἔλεγαν, τόν ἔβγαλαν Κεπετάν
Καλόγηρο καί μ' αὐτό τό τελευταῖο τ' ὄνομα τόν στεφάνωσε ἡ Κοῦσι
καί τόν ἀνέγραψε μέ χρυσά γράμματα ἡ Ἱστορία.

Πέρασαν ἔντεθα ἀχέρια χρόνια ἀπό τήν περίσημη πρώτη νίκη τοῦ
Σουλτοῦ, τῆς 20 Ἀπριλιοῦ 1792 κι' ὁ ἄσποντος ἐχθρός του ὁ Ἀλῆ
πιοῦ, δέν μπόρεσε νά κοιμηθῇ ἀπό τό πάθος, ποῦχε μέσα του γιά
τό Σουλτα καί τούς Σουλτατες. Τ' ὄνειρό του εἶταν νά ἐκτελέσῃ τήν
προσταγή τοῦ Σουλτάνου καί νά στείρῃ ἅπτε σ' ὅλα τά Σουλτα καί
τά Παρασουλτα καί ν' ἀνυψωθῇ σ' ἀνεξίτητον ἡγεμόνα τῆς Ἀλβανίας
καί τῆς Ἀρβαντιῆς, κι' ἐκὼ ἀπό τήν μιά μεριά εἶχε διακονοῖ ἀνοι-
γμένον τόν πόλεμον ἐναντίον τοῦ Σουλτοῦ, ἀπό τήν ἄλλη τή μεριά
μέ τ' ἄφθονα φλωριά, ποῦ κορόμιζε καί μέ τές πολλές υποσχέσεις
ἀρματολίκιων, ποῦ δινε σ' ὅσους Σουλτατες θά πείσαν ν' ἀφῆσαν
ἀφήσουν τό Σουλτα, καί νά τριβηχτοῦν μέ τές οὐκογένειές των σ' ἄλ-
λα μέρη, διατροῦσε τούς Σουλτατες σέ δύο μεγάλα ἐστρικά κόμητα
τῶν ἱστοτογράφων καί τῶν Τραπεζιτῶν, κι' ἔτσι τοῦ Σουλτοῦσε πᾶν-
τε τῇ μισῇ του τῇ δύναμι, ἀλλά τόν πόνον ἀνδροῦν, ποῦ δέν μπο-
ροῦσε νά δελεάσῃ οὔτε μέ χρῆματα, οὔτε μέ τιμές, ποῦ τῷτιγε καθε
θεμέρα, εἶταν ὁ ἀκατάπειστος ἡγούμενος τοῦ Κουγκιῦ, ὁ Κεπετάν
Καλόγηρος Σαρουῆς. Ἀπό τές 20 τοῦ Ἀπριλιοῦ 1792, ὡς τή
1803, ἔντεθα ἀχέρια χρόνια, ὁ ἡγούμενος τοῦ Κουγκιῦ εἶταν ἡ
καρδιά, ὁ νοῦς καί τό χέρι τοῦ Σουλτοῦ, κι' ὅλη ἐκείνη ἡ ἐνδοξη

περίοδο εΐταν έργο τῆς άντρείας καί τῆς φιλοπατρίας εκείνου τοῦ άγνώστου Καλόγηρου , τόσο , ποῦ πίστευαν όλοι ότε τόν εΐχε στείλει ο θεός , γιά τήν σωτηρία τοῦ Σουλίου , καί 'όλου τοῦ 'Ελληνισμοῦ. Στόν τελευταίον πόλεμον τοῦ 1803 , τό Σούλι , παραδωμένο από τοῦς Αδριατικούς πολέμους , καί 'απότίς διχόντες τῶν έρχηγῶν του , άνεκήρυξε τόν Σαρουῆλ πολέμαρχο τοῦ Σουλίου καί 'όλων τῶν Σουλίων καί τῶν παρασουλίων . Όλοι οί έρχηγοί έσκυψαν τό κεφάλι μπροστά στόν άπειτάν- Καλόγηρο , διότι δέν μπορούσε νά προβάλλη κανέναν ή άνεκήρυξι του ώς πολέμαρχον , διότι δέ καί χωρίς αὐτήν τήν άνεκήρυξι , εΐταν πολέμαρχος τῶν Σουλιωτῶν.

Πεῖνα καί 'έλεψη πολεροφοδίων μίστιζε από μέσο τ' αἰώνιο Σούλι καί 'έκοσι πέντε χιλιάδες διανεχτάι 'Αρβανίτες μέ τρεῖς σφαῖρες τῶλωναν σφυγιά άι 'έξω . 'Αλλά 'ο έσωτερικός έχτός ή πεῖνα καί 'έλεψη πολεροφοδίων εΐταν ο μεγαλύτερος γιά έναν λαόν , σάν τοῦς Σουλιώτες , ποῦ δέν συνήθιζαν νά μετροῦν ποτέ μέ πόση πολεροῦσαν !.

Τό περήφανο καί άντρειωμένο Σούλι δέν εΐχε συνηθίσει ποτέ νά μεσστράη τοῦς Τουρκαλβανίτες , ποῦ βίχνονταν άπάνω του . Όσο πλείότεροι , τόσο καλύτερα γιά τοῦς Σουλιώτες . Πλείοτεροι Τοῦρκοι , πλείοτεροι σκοτωμένοι άι αὐτοῦς , πλείοτεροι λάφυρα , καί πλείοτερη δόξα καί τιμή γιά τόν 'Ελληνισμό καί τήν χριστιανωσύνη !.

'Αλλά 'όπως όλα τά πράγματα στόν κόσμο έχουν ένα τέλος , καλό ή κακό , εΐταν γραμμένο νάχη καί τό Σούλι τό τέλος του ! Σήμανε ή ώρα νά φύση τό άπέραντρο άστέρι τῆς Σουλιωτικής δόξης , καί άμπε σάν αἰγερινός στο 'Ελληνικό στερέωμα , βηέται τό καντήλι , όταν σβήνεται τό λάδι καί τό λάδι τοῦ Σουλίου εΐταν τό ψωμί καί τό υἱαροῦντι , ποῦ έρχισαν νά σώνωνται καί νά τελειώνουν ! Εις 'όρας οί άντιστάτηδες τοῦ 'Αλή- πασιᾶ , ο γυιός του Βελή- πασιᾶ , ποῦ εΐχε μῖσει τήν τελευταία κατάσταση τῶν ήρώων τοῦ Σουλίου , δέν εΐχε τό αίρεος νά εξακολουθήση τόν πόλεμον , καί πρότεινε συνθήκη νί τοῖς Ισῆς νά βγοῦν οί Σουλιώτες , άντρες καί γυναῖκες από τά Σούλια μέ τ' άρματα τους , καί μέ τό βιό τους καί μ'όλας τίς τιμές τοῦ πολέμου καί νά δειξοῦν τόν τόπο . Οί Ισάμαστοι Σουλιώτες , ποῦ δέν μόρε-

σαν νά τοίς καταβάλουν όλα τὰ στρατεύματά τους τῆς Ἀρβανιτιῆς μέ τόν
 Ἀλῆ-πασά δέκα πέντε ἀνέρια χρόνια (1788 - 1803), ἀναγκάστηκαν
 νά συνθηκολογήσουν ἀπό τήν πείνα καί τήν ἐλλείψη τοῦ μπαρουτιοῦ ,
 γιά νά φύγουν , ἀλλ' ἄρα τόμαθε αὐτό δ' Ἀλῆ-πασά στή Γιάννινα , ὅ-
 γεινε ἔξω φρενῶν καί καρῶν ἔβρισε καί πῖε στήν Κιάφα νά γυρί-
 σῃ τήν συνθήκη , γιατί δέν ἤθελε μόνον νά καταγῆσθαι τό βούλι , ἀλλά
 καί νά σκοτώσῃ όλους τοίς Σουλῶτες , ἀντρες , γυναῖκες καί παιδιά
 καί νά μὴν ἀφήσῃ ἀπομένον οὔτε ρουθοῦνι γιά σπόρο !
 φτάνοντας δ' Ἀλῆ-πασά στό τούρκικο στρατόπεδο ἔβρισε τόν γιό του
 τόν Βελῆ-πασά , ὡς ἀρχιστράτηγο , κι' ὅλους τοίς ἄλλους στρατηγοίς του
 γιατί φοβήθηκαν νά πολέμησουν μέ μιά χούφτα γκιουρῆδες Σουλῶτες ,
 ποῦ δέν εἶχαν οὔτε ψωμί , οὔτε κολεροφόδια , καί συνθηκολόγησαν .

Τότε δ' Βελῆ-πασά εἶπε στόν ὀργισμένον πατέρα του Ἀλῆ-πασά .
 - Ἀῖ μέ βρέζις , πατέρα μου , ἔτσι ! ἔβρισε νά κῆναι ὡς
 ἀρχηγός τῆς πολιτοκρίσεως τοῦ Σουλῶ καί ὡς γνήσιος γιός σου . Ἀλῆ-
 θεια οὐ Σουλῶτες εἶναι χωρίς ψωμί καί χωρίς μπαρουτί καί χωρίς πο-
 λύβια , ἀλλ' ἔτσι ἔτσι , γι' αὐτό εἶναι κομμερώτεροι . Ἄν ἐσύ πατέρα μου
 νομίζεις ὅτι μπορεῖς νά τοίς νικήσῃς καί νά τοίς καταστρέψῃς , νά τῆ
 στρατεύματί σου , νά , καί οἱ Σουλῶτες στό Κούγγι μέ τόν καπετάν Κή-
 λόγηρο κι' ὅλα τοίς τῆς καπετανάτι ! Ἄν μπορέσῃς ἐσύ νά τοίς κατα-
 στρέψῃς , εἰ παραδεχθῶ ὅτι κι' ἐγώ κι' ὅλοι οἱ πσιήδες τῆς Ἀρβανιτιῆς
 πῶχω μαζί μου , ὅτι εἶμαστε γυναῖκες μέ ρουσιάνια !

Τότε δ' Ἀλῆ-πασά διέταξε φωνάξτῃ τόν ταῖρ Ἀρπιάζη .
 - ταῖρ ! ἀνέβῃς ἄμέσως στήν Σαρωνίβα καί νά φωνάξῃς ὅτι ἐκεῖ στό Κούγγι
 γι' τοῦ καλόγηρου καί νά τοῦ πῇ νά παραδώσῃ ἄμέσως τό βουνιστήρι κι'
 ὅλους τοίς Σουλῶτες μαζί μέ τόν ἑαυτό του , ὅλους τοίς ὅτι τόν πιάσω
 καί εἰ τόν γδάρω ζωντανό καί εἰ στείλω τό κομμάρι του στόν βουτῆνο
 στήν πόλη , σάν τοῦ Σουλῶσφου .

Ὁ ταῖρ Ἀρπιάζης πετάχτηκε στήν Σαρωνίβα , καί ὡς ἐκεῖ σήκωσε τοῦ Σαρωνί-
 ῆ καί τοῦ εἶπε ἀπό μακριά μέ ἤρερον τόνο .

- ἔρεεις , καπετάν Ἠγούρενε , δ' ἀφέντης μου ὁ Ἀλῆ-πασά π' ἐντολοῦσά-
 σε νά σοῦ εἰπῶ κῆτι πικρό λόγια ... ἀλλά, πιάσου , καπετάν Ἠγούρενε ,

νί τί εἶπῳ ἐγὼ αὐτὴ τί λόγια στή στήν γενναιότη σου! Ἐγὼ δὲν
τί λέω ποτέ αὐτὴ ἀλλ' αὐτὸς δ' ἀπὸ πλοῦτος, μέντοι νί τί πῶ
κι ἤρθε νί σου τί εἶπῳ, γωρὶς νί τό θέλω καί σε παρακαλῶ νί π
μοῦ δώκες τήν ἰδέει νί εἶπῳ... δὲν ἤθελα ποτέ νάρω νί πῶ τέτοι
λόγια, ἀλλ' ἔρεεις καλὰ ὅτι εἶμαι δοῦλος σου καί δὲν μποροῦν νί
κάνω ἀλλοιῶς, παρὶ νάρω καί νί σου τί εἶπῳ. τί νάκανα; ἵππος
βροῦ καί πῶς ρέει. Ἄν δὲν ἔπαιζα, οἱ μῶκατε τό κεφάλι δ' ἡ
σιῶ, τώρα ὅπως ποῦ ἔπαιζα, παρὶν νί πῶς ποῦ στείλῃς ἐσύ δ'
αὐτοῦ πάνω κανένα μολύρι! κι ἔτσι κι ἔτσι σίναντες.

- ἔγε δοῦλος! νί σου εἶπε αὐτὸς δ' ἵππος;

τοῦ ἀπολογίστηκε περήφανα δ' ἀπορρήλας ἀπὸ τό φρούριο τοῦ κουγγιού.

- τοῦ εἶπε, ~~ἀλλὰ~~ ἀμεινὸν τούμενε, καὶ ἂν δὲν τοῦ παραδώκες ἀμέσως τό
τό κουγγι μ' ὅλους τοὺς δουλιώτες καί τόν ἑαυτό σου.....

- καί τότε τί θά κάνη δ' ἀπορρήλας σου;

ἀπορρήλας σου κεραυνὸς δ' ἀπορρήλας κι ἔντολ' ὅπως δὲν ἡ γὰρ ἵππος
τοῦ κουγγιού.

- ὁ τὰρ ἀρκάτης τρέμαδε μὴν τοῦ στεῖλῃς μολύρι κανένα μολύρι
δ' ἀπορρήλας, καὶ κόντερε νά κατεπῇ τὴν γλῶσσι του, μὴν μπορῶντες
νά μιλήσῃ.

ἔγε ὥρ'! (τοῦ ξανίεψε μέ ἀρεσιώτερος τοῖος) τό σου εἶπε αὐτό τό
σκυλί; δ' ἀφέντης σου, καί μὴ παρῇσαι! δὲν ἔχω μολύρι νί νάσω
ἀνθρωπὸ σου!

κι ὁ τὰρ ἀρκάτης ἐξακολουθοῦσε τρέπονται.

- οἱ σέγγιρ' εἶπε ζωντανὸ καί οἱ στείλῃ τό τομῆρι σου στήν πόλιν
στόν δουλιάνο, ἂν δὲν παραδώκες τό κουγγι μέ τοὺς δουλιώτες ὅλους
καί τόν ἑαυτό σου! δὲν τί λέω ἐγὼ ἀμεινὸν τούμενε! θεὸς φυλάξῃ
νί εἶπῳ ἐγὼ ἔνα τέτοιο πρῆμα! αὐτὸς τί λέει!

ἂν δ' ἀπορρήλας γεμάτος ἀπὸ θεῶν μεγάλων, τοῦ εἶπε.

- ἀγγεῖνε, ὥρ' κουρτίτη! νί πῶς τοῦ κουρτίτη τοῦ ἀφέντος σου, ποῦ εἶ
ναι δοῦλος ἀλλοῦ ἀπορρήλας ἀφέντη, τοῦ δουλιάνου, ὅτι δὲν μπορῶντες
ζωντανὸς οὔτε μιὰ πέτρα τοῦ κουγγιού, κι οὔτε ἕνα ἄλλο κουρτίτη
δουλιώτικο κι ὅτι τὴν στιγμή τοῦ δὲν οἱ μπορῶντες τὴν γλῶσσι τὴν

δική μου καὶ τοῦ γιουτοκιοῦ μου νά κρατήσω τό Νομαστήρι τοῦ
 δεύτερο, οἱ πᾶσι τοῦ τοῦ μου καὶ οἱ πᾶσι ἐκεῖ ἀνάω, ὅπου δέν
 εἶναι ἄξιον νά ἀναίβῃ ὁ ἀνέναντος σου.

Εἰδέναι με τό γέρι τοῦ τόν οὐρανό, τοῦ τόν οὐρανόν καὶ τοῦ
 μωνιῶντικα σύννεφα καὶ ἀναδεδύονταν σὺν οὐράνιαι τοικυρία.

-Ὁ ταῖρ Ἀρπύξης ἔφυγε, σὺν κυνηγημένο ἄρκυδι καὶ σέ μιὰ ὥρᾳ καὶ
 λιγώτερο εἶταν μπροστὶ τὸν Ἀλῆ-παιῶν.

-Ἐὶώρῃ! (τόν ρώτησε ὁ Ἀλῆ-παιῶν) τί σοῦ ἀποκρίθηκε ὁ ἀκωοκωλό
 γηρος;

Κεὶ ὁ ταῖρ Ἀρπύξης, τρεφόμενος ἀπὸ τὸν φόβο τοῦ, τοῦ ἀπολογήθηκε.

-Δέν παραδίνει, ροῦεῖλε παιῶν μου, οὔτε μιὰ πέτρα ἀπὸ τό Κούγγι.

Ὁ Ἀλῆ-παιῶν οὕτως καὶ εἰλάττει δάους τοῦ μπερδὸς τῆς Ἀρβα-
 νιτικῆς, τοῦ στέκονταν γύρω τοῦ μέ τῆ νέου στουρωμένα.

-Πιτῶ ὦ μπούρα! (ἔπινω τοῦ ἀντιπένου!)

Ὅτε ὁ Δ/ρῆς τοῦ ΙΘ' αἰῶνος καὶ ἡ ἀρβανίτικα ἀκίνησαν ἀπὸ τὸν
 Κιῶν γιὰ τό Κούγγι, ὁ ὄντας καὶ μὴ, πᾶσι καὶ ὁ Ἀλῆ-παιῶν ὡς
 κοντὰ σὲ τὴν ἀρβανίτικα ἀπὸ τὸν τοῦ καὶ στυγνὸς ἐκεῖ ἐνῶ ὁ Βελῆ
 παιῶν οὔτε εἶχε τρεντῶ ἀπὸ τὸν τόπο τοῦ, γνωρίζοντας τί οἱ νέ-
 νονταν. Ἀέροντες Ἀρβανίτικα τό στρατεύμα τοῦ Ἀλῆ-παιῶν, πᾶσαν-
 ταν κατ'ἐπὶ τοῦ, βγήκε με τοῦ ἑξαβελλαίου καὶ τοῦ ἔκοψε τό
 δρόμο μέσα σὲ τὴν ἀρβανίτικα, ἐπὶ τὴν ἀρβανίτικα καὶ ἔφρεσε ἀνα-
 ψε ὁ πόλεμος.

-Τὸ πολὺ τῶν Ἀρβανίτικων χτυποῦσαν ἀνέναντος τοῦ βράχου, τῶν
 αὐαῶντων ὁμοῦ ἔσκιζαν Ἀρβανίτικα κομμάτια. Δέν πέρασε πολλή ὥρᾳ
 καὶ οἱ Ἀρβανίτες τοκίσαν σὲ τὴν ἀρβανίτικα ἀπὸ τὸν φόβο τοῦ καὶ νά
 γυρίζουν πρὸς τὴν Κιῶν ἐνῶ ἀπὸ ἀρβανίτικα ἄνθρωποι νά σκοῦνουν ἐ-
 πό τοῦς πόρους καὶ ν' ἀναδεδύονταν τὸν Ἀλῆ-παιῶν καὶ νά τὸν κα-
 τεραιοῦνται. Χιλιοδύτῳ (1) με τὸν μῦθος, ἔφρεσε ἀρβανίτικα ὅτι ἔπινε
 τοῦς μόνον ἐκατόν ὀγδοῦντες ἐπὶ τὴν ἀρβανίτικα.

Ἀέροντες ὁ Ἀλῆ-παιῶν αὐτὴν τὴν κατάσταση, ἔφρεσε ν' ἀποῖν ἀπὸ τὴν
 τὸν θυρό τοῦ καὶ ἀπὸ τό κινεῖ τοῦ, καὶ σὲ τὴν ἀρβανίτικα τοῦ νά τὴν

1(1) αὐτὴν τὴν μαρτυρίαν τῶν ΙΘ' αἰῶνων, καὶ τῶν ΙΘ' αἰῶνων γιὰ τοῦ
 μένων τὴν ἀνέφερε ὁ χειροῦργος τοῦ Ἀλῆ-παιῶν ἑπὶ τὴν ἀρβανίτικα.

φλωριά μέ τήν χούφτα καί νά φωνάζει" Διάνω του παλληκάρια μου
'Αρβανίτες" (Απιτά, ω τρίμμα ακιπτήρ) !

'Αλλά 'είταν ιδύνατο νά σταθοῦν πλεό οἱ 'Αρβανίτες ἀντίκρυ στοῦς
Σουλῶτες καί μ' ἄλλα τά τραγέματα τοῦ 'Αλῆ Πασσᾶ γύρισαν τά πλῆ-
τες τοὺς φωνάζοντας φεύγεστε μᾶ' ἔφαγε ὁ Καλόγερος ! Φεύγεστε !
Ἄλλω ἔφαγε ὁ Καλόγερος ! Τοῦς ξαναφωνάζει ὁ 'Αλῆ Πασσᾶ

- 'Απάνω τῶς παλληκάρια μου ! Ἄν τούς παβίστε τοὺς γκιουρμαδε !
'Αλλά στάθηκε ιδύνατο καί 'Απάνω στοῦ τοῖκί πια τοῦ πολλοῦ γιουρμαδε.

- Κι ἄφορᾶ μᾶ' γέννησε ἡ μίνα μ' αὐτὴν δέν μᾶ' ξαναγεννιᾶ ὅλη !
Κ' ἐνῶ τά στρατεύματα τοῦ ἐπαγορεύσαν ἔτινται καί 'Ὁ τοῖσ' ἄλλα, γι-
δοῦσε τά γένητα τοῦ ὁ 'Αλῆ Πασσᾶς ἀπὸ τὸ αὐτὸ τοῦ καί δέοντες
καί μὴ γύρισε στήν Κιῖφα, ὅπου κίθονταν ἡ πύλη ὁ 'Αλῆ Πασσᾶς καί
Πασσᾶς, καί ἀπὸ καὶ πῆγε σ' ἄλλα τά στρατεύματί του, ποῦ στρα-
τοπέδευαν πίσω στὸν 'Αβάρικο νά ὠρμήσουν κατὰ πῶνω στοῦ Κοῦγγι,
ἀλλά κανέναν ἀρχηγὸ δέν κουνήθηκε ἀπὸ τὴ θέσι τοῦ.

Ὁ Βελῆ Πασσᾶς εὐφραίνονταν ἀπὸ τὴν χαρὰ τοῦ γιὰ βῆσ' ἔγιναν, ἐ-
νῶ ὁ 'Αλῆ Πασσᾶς σκυλίσσε ἀπὸ τὸ κινεῖσ' τοῦ καί φώναζε μέ τ' ὄνο-
μά του τοὺς διαφόρους μπάηδες ἀρχηγούς νά ὠρμήσουν, καί τοὺς
ἔβριζε, ποῦ δέν κουνιῶνταν, καί τοὺς ἔλεγε γυναῖκες καί τσιμου-
τηδες (1).

Τότε ὁ Ταῆρ 'Αρπαῆς γύγωσε καί τοῦ εἶπε δηλῶ.

- Πῆγε τὴν βργή σου, πολυχρονορένε μου Πασσᾶ. Κύτταξε πᾶς κού-
τονται κατὰ γῆς χίλιοι καί πλεότεροι σκοτωμένοι 'Αρβανίτες, ἐνῶ
οὔτε ἓνας δέν λαβώθηκε ἀπὸ τοὺς Σουλῶτες.

Μῆναι φοβερόν τὸ φόδι στήν τρύπα τοῦ καί μὴ τὸ ξερεῖς.
Καί ὅλοι τὴν 'Αρβανιτιά, ἂν πλησιάζει Διάνω στοῦ Κοῦγγι δέν τὸ
πέρνει.

Τέτοιος τρόπος τὸν ἔπιασε ἐκεῖνη τὴν στιγμή τὸν 'Αλῆ Πασσᾶ,
ποῦ δέν τὸν ἔκουγαν τά στρατεύματά του, ὥστε καθάληκα τ' ὄνομα
τοῦ καί μέ καρδιά ἐκασοστή καθάλαραῖος ἀπὸ κοντὰ, ἔφησε τὸ στρα-
τοπέδο, καί τράβηξε καταντροπισμένος γιὰ τὰ Γιάννινα, σὺν σπῆ

1) 'Εβραῖοι.

20 'Αλωνεριοῦ 1772.

Στις 17 Δεκεμβρίου 1772, ὅπου ἀπὸ δέκα μέρες οἱ τοῦ ἰωῦτες, ἔ-
χοντες ἀπὸ δέκα μόνον φυσέκια δ' κινέοντες, ὡς τελευταίως τοὺς πολέ-
μοφόδια, ἔφθον καὶ τὴν ὁπλονότου τοὺς τοὺς πολεμικοὺς, ἐτοιμάζοντες
νὰ βγαῖν ἀπὸ τὸ Λαυγγί, κατὰ τὴν συνθήκη, ποὺ εἶχαν κάνει μετὰ τὸν
Βασιλέα, τὴν προηγουμένη μέρα, καὶ παρακαλοῦσαν οἱ ποταμοὶ
οἱ τὸν Δαυιδά νὰ πᾶν μ' αὐτοὺς πρὸς τὰ Τραπεζα, καὶ οἱ Τραπεζ-
αῖοι νὰ πᾶν μὲς τοῦς στήν Πύργου, καὶ ἐκεῖ σὲ ἐφθίγησαν, ἀλλ'
ὁ Δαυιδάς ἔμεινε ἀμετέλεστος, μὴ θέλοντας νὰ πᾶν οὔτε μὲ τοῦ-
τους, οὔτε μὲ κείνους;

- Μηγαίνετε (τοὺς εἶπε περίλυπος) ὅπου θέλετε καὶ ὅπου ἠγορεύετε....
'Εγὼ δὲν πᾶν κινέοντα. ὁ μείνω ἐδῶ.

- Καὶ τί εἰς κίνησε ἐδῶ μόνον σου; (τοῦ εἶπε δ' ἔτιος ἰσχυρῶς)
'Ορεῖς εἰ φύγαμε ὅλοι.

- 'Εγὼ ξέρω τί εἰς κίνησε.... εἰς κίνησε εἶναι δὲν εἶναι γὰρ ποτὶ ἀνά-
μα οὐδὲ τί διώκει καὶ τί παρασιώκει. εἰς κίνησε εἶναι πρῶτον, ποὺ
οὐ λογίζεται στοὺς αὐτοὺς τῶν αἰώνων, ὡς τὴν ἡμέραν τῆς "τελευταί-
ας κρίσεως".

Τὰ λόγια τοῦ φαίνονταν, ὅτι νὰ μὴ ἔργαζοντο οἱ ἰσχυροὶ στοῖμα, ὡς
'ὅτι κατέβαιναν ψηλὰ ἀπὸ τὰ οὐράνια. Διὰ τὸ τοῦτο στέκονταν διόρ-
θοι, ἄνδρες καὶ γυναῖκες καὶ παιδιὰ, στήν πόλιν τοῦ μοναστηριοῦ καὶ
δὲν ἔφευγε χωρὶς τὸν ἀγαπημένον τοῦ πολέμαρχου. Ἀλλὰ καμμιὰ παρα-
καλιὰ, καμμιὰ ἐπιτροπὴ δὲν μπορούσαν νὰ τοῦ κινήσουν τὴν ἀπόφασιν.
Οἱ Λαυγιῶτες, ἔφθον εἶδαν καὶ ἔβλεπον, ὅτι εἶταν ἐνδελεστεροὶ νὰ ἐξέλ-
θωσιν καὶ νὰ πάρουν μαζὶ τοὺς τὰ βασιλεῖς πρὸς τὸν πολέμαρχον τοῦ
ἐξήτησαν τὴν εὐλογία τοῦ γιὰ νὰ φύγουν χωρὶς αὐτόν. Ἀκούσαντες δ' οἱ
μουῆτες τὴν τελευταίαν παρακαλιὰ τῶν ἀδελφῶν τοῦ Λαυγίου, πρῶτον στήν
ἐκκλησιὰ καὶ σὲ λίγο βγήκε ἱεροσυνελεύσις. ὅπου ἐκείνους δ' ἠκούσαν
τοὺς ἐκείνους κίσεως, ποὺ καὶ ὁ κλειὸς παρακατινὸς τοῦ εἶταν καὶ ἔναι
ἦρκε, ἔβλεπε τὸ κεφάλαιον τοῦ ποταμοῦ στήν ἐνδοξία τοῦ ποταμοῦ, τοῦ πο-
ταμοῦ ἐκείνη τὴ στιγμή τί διὰ μεγαλύτερη κρίση τοῦ
κόσμου : τὴν Πατρίδα καὶ τὴν ὀρθοκρίση.

Αι 'βικέινος σήκωσε τὸ χέρι του καὶ τοὺς εὐλόγησε . οἱ Σουλῳῖτες , μικροὶ καὶ μεγάλοι , ἄντρες καὶ γυναῖκες οἱ ἄνθρωποι τῶν σι δεσ- νίων καρδιῶν δὲν μπόρουν νὰ βιάζονταν καὶ γούνα' τ' ἄν στὰ κλῆματα ! Ἄρχισε ὁ τελευταῖος διαπορὸς κι 'έντε ἰδιόκοπος ἄρῃνος , ὅνι ἄρῃ- νος ἀπὸ φόβο , ἀλλ' ἄρῃνος γιὰ τὴν ἀγαστημένη πατρίδα , τοῦ ἀντικρί- ζονταν νὰ τὴν ἀφήσουν . Δὲν τοῦ νικούσε ἡ δύναμι τοῦ ἐχτροῦ , οὐδ' ἡ δύναμι τῆς πείνης .

Τέλος , οἱ Σουλῳῖτες βγήκαν ἔξω ἀπὸ τὸ μοναστήρι τ' ἀπόδεικνο καὶ χωρίσθηκαν σὲ δύο μεγάλα σώματα . Ὁ φῶτος ὁ Τζαβέλλας μὲ τὸν Ἀπ- μο Δρῖκο , τὸν Γεώργη Νταγκλῆ , τὸν Τζήμα Ζέρβα , τὸν Μάσκο Ἀλλά , τὸ τὸν Πλέσκο Ζάρμα καὶ τοὺς τράβηξαν γιὰ τὴν Πάργα ἀπὸ τὴν Σκά- λα τῆς Τζαβέλλαινας , τὸ δλον δύο χιλιάδες ψυχές , κι 'ὁ Κήτορος Μπό- τρaris , μὲ τὸν Κουτσοῦμα , τὸν Κολέτσι Φωτομάρι καὶ τὸν Λιονταρῆ Παλάσκια , ὡς χιλίες ψυχές τὸ δλον τράβηξαν πρὸς τὰ Τζουμέρικα .

Τὴν στιγμὴν ποὺ δλο τὸ Σοῦλι ἔφευγε στὰ σκοτίδια ὁ καπετάν Καλόγη- ρος στάθηκε στὴν αὐρα βερρορεμένος , ὅπως βῆταν , κι 'ἔβαινε ἐκεῖ μαρφομένος , ὡς ποὺ δὲν ἄκουε πλεῖν ποδοβολητό . Ἡ ἡσυχία τῆς ἔρη- μιᾶς , τὸ κρῦο κι 'ὁ βοερός βορηᾶς , ποὺ τραβοῦσε μανιωμένος , ὅνι νὰ ἤθελεν νὰ ξεροχάσῃ τὰ ριζιριά κοτρώνια ἀπὸ τὴν γῆ , εἶταν ἡ τελευ- ταῖα πεικόνῃσι τῆς βαλαντωμένης καρδιᾶς τοῦ ἀπορροανερμένου πολε- μάρχου , ποὺ δὲν μποροῦσε τίποτε νὰ τὸν κἀνῃ ν' ἄρῃσι τ' ἀγαστημένο τοῦ Σοῦλι . Ἀνάθηκε , στίθηκε στὴν ἐξώθυρα , βυθίζοντας τὰ μάτια του μέσα στὰ σκοτίδια γιὰ νὰ μπόρῃσι νὰ ξαναῖ δὴ τ' ἀθάνατα καὶ ξεπα- τριμένα παιδιὰ τοῦ Σουλίου , καὶ μὴν μπορῶντας νὰ διακρίνῃ τίποτε ἀποφάσισε νὰ μὴ μέσῃ καὶ τὴν στιγμὴν ποὺ ἔβαινε νὰ κλείσῃ τὴν ἐ- ξώθυρα τοῦ μοναστηριοῦ , πέντε ἄνοματαῖσι στέκονταν μὲ τὰ χέρια σταυ- ρωμένα μπροστὰ του .

- Γιατί δὲν φύγαντες ἐσεῖς μὲ τοὺς ἄλλους μαζῇ ; Τοῦς ρώτησε ἄρῃσι ἡρεμα ὁ καπετάν Καλόγηρος , ὅνι νὰ μὴν εἶχε καρρῖν τρικυρία μέσῃ του , ὅνι νὰ εἶταν , ἔτοιμος νὰ μὴ στήν ἐκκλήσι γιὰ ν' ἄρῃσι τὸν λειτουργία .

- Ὅχι πολέμαρχε ! (Τοῦ ἀπολογήθηκε ὁ Τσιποῦς τ' ἄρῃσι) Ἄπο- φασίσαν νὰ μείνωμε μ' ἐσένα ἐγὼ κι 'αὐτὰ μου τὰ τέσσαρα ἀνθρώποι .

δα ! κίτι ποῦ λέει, δτι εἶσαι ὁ ἰδεῖνός μου ὁ γιένος ! ὁ ἰ-
δεῖνός μου ὁ πιῦρος ! ἀκούοντες ὁ Κσιετάν Καλόγηρος τὰ λόγια
τοῦ Τσιουῦλα κλονίστηκε . Ἄποιο μυστικό ἐβγαίνει μέσ ἀπὸ τὰ στήθια
του . Τέλος ἐγειρε, ἀνάνω του στήν ἀγκυρία τοῦ Τσιουῦλα κι' ἐβγάλε
έναν βαρύν ἀναστεναγμόν, σὺν οὐρῇ τῷ λιονταρωῦ κι' εἶπε .
- Διὰ φορὰ εἶρουν ὁ πιῦρος, τώρα εἶμαι ὁ Σκουήτης !

Εἶμαι ἡ τελευταία ἀντινοή τοῦ Σουλίου με !
κι' ἀπλώνοντας τὰ χέρια του πρὸς τὸν ἰδεῖνός του τὸν Τσιουῦλα κι'
τὰ τέσσερα παιδιὰ, ποῦ στεκόνταν δυὸ ἀπὸ τὴν μετ' ἑκαστοῦ τοῦ Τσιουῦλα
καί δυὸ ἀπὸ τὴν ἄλλη, ρήκαθη, σὺν λαβωμένος ἱπτός.

- Παιδιάρου !

Ἐμείναν ἔτσι ἐκεῖ, σὺν μαρμαρωμένοι, οἱ ἔξη τελευταῖοι ποῦντοι
τοῦ Σουλίου, καί θ' ἤρπενεν ἑκὼς ἂν δέν ἱκούγονταν πόσοβολητὶ, πῶρ-
χονταν πρὸς τὴν ἐξώθυρα . Μετάχτηκε ὁ Τσιουῦλας ἔξω γιὰ νὰ εἶδῃ τί
εἶταν καί γύρισε σὺν ἰστροπή κι' ἐκλείσε τὴν θύρα .

- Τί τρέχει ; τί τρέχει .

Φώναξε ὁ Κσιετάν - Καλόγηρος κι' ἀνῆλθε δὴν του τὴν συνβοιούμενη ψυ-
χική δύναμη .

- Τοῦρκοι ἔρχονται ! ἀπολογήθηκε ὁ Τσιουῦλας .

- Κάνετε θόρυβο ! (τοῦς εἶπε ὁ Κσιετάν - Καλόγηρος) ! χτυπεῖτε, βρον-
τῆτε, μιλεῖτε ! γιὰ νὰ πυστέψουν οἱ ἀντίχριστοι, ὅτι οἱ Σουλῶτες
εἶναι μέσα ἑκὼς καί νὰ γελᾶσθουν ! Ἦρθαν οἱ ἄλλοι νὰ τοῦς κλεί-
σουν μέσα . Πλήθονα χτυπεῖτε καί βροντῆτε ὅσο μπορείτε !

Εἶταν τὸ ὑστερο στρατήγημα, πῶμινε ὁ Κολέριανός τοῦ Σουλίου, ὅτι
γιὰ τὸν ἑαυτὸ του, ἀλλὰ γιὰ τοῦς Σουλῶτες, ποῦ δέν εἶχαν ἀποκρυ-
θεῖ πολὺ ἑκὼς . Ἄρχισαν νὰ μιλοῦν, νὰ χτυποῦν καί νὰ βροντοῦν ἰ-
πὸ μέσα . Οἱ Τοῦρκοι γελᾶστηκαν . Ἄρρισαν ὅτι οἱ Σουλῶτες δέν εἶχαν
βγεῖ ἐκείνη τὴν βραδιά ἀπὸ τὸ Κοῦγγι, κι' ἔπιασαν τὴν θύρα .

Ἄλλο ἐκεῖνο τ' ἀγριοκαίρι οἱ Τοῦρκοι παρῴνθισαν καί παρῴνεψαν
ἀπ' ἔξω δὴν τὴν νύχτα, ὡς ποῦ ἔφραξε, ἐνῶ μέσα ὁ Κσιετάν - Καλόγηρος
μέ τοῦς πέντε δικούς του γέριζε τὰς ὑπόμενες τοῦ Μοναστηριοῦ μέ τὸ
μαρῶντι, ποῦ εἶχε ἀποθηκευμένο σ' ἀποκρυφὰ ὑπόγεια γιὰ τὸ κερᾶν τοῦ

καί μόνο.

Πρωί- πρωί, 18 Δεκεμβρίου 1803, ημέρα από τις ενδοξότερες της ιστορίας του Σουλίου καί όλης της Ελλάδας ο Κπετάν- Καλόγηρος σήκωσε για ύστερη φορά την σημαία του Κοιγγιού με τον Σταυρό στην μέση καί στην κορφή, χτύπησε τό ύστερο την καρπιάνα του Μοναστηριού, λειτούργησε την τελευταία του λειτουργία, μετέλαβε τους πέντε του συντρόφους καί, τελειώνοντας την λειτουργία, περίμενε με ένθεη γαλήνη να έρθει τό μήνυμα του Βελή πασιιά που ει τον προσκαλούσε να παραιτηθ, κι ότε που νάρεη τό χαρμόσυνο μήνυμα, δίδανε τό έτοιμοάνατο λογικό ποιήνιό του, αυτός, που βρίσκονταν όλοβόλος στο στόμα του χάου, τί λογός είναι ή άλλη ζωή, καί τί καί του παραδείσου, που πηγάζουν όσι χύνουν τό τίμιο του αίμα για την πίστη του Χριστού καί για την ελληνικήν πατρίδα. ! Αχτινοβολούσαν τί μάτια του λειτουργού του όψι- στού από άγρια χαρά κι από ένυπομονησία του θανάτου, κι εκείνη ή άγρια χαρά, κι εκείνη ή ένυπομονησία του θανάτου έντανάλούσε καί στά μάτια των πέντε συντρόφων του, κι έμπαινε βαρούά μες στην ψυχή τους. ! Δόντεσε τό γέλωτα κι ότε Τουρκοί δέν φαινόταν άκόμα να φέρουν τό μήνυμα του Βελή- πασιιά. Οτε τελευταίοι πρόμαχοι του Σουλίου δέν είχαν πλείονα να φάν τίποτε άλλο, παρά τό πρόσωπο της λειτουργίας. Έξη άνθρωποι μ'ένα πρόσωπο ! Έταν καί πολύ. Τό βούδου ει δειπνούσαν στον παράδεισο ! Τό μέρασιν ιδεωτικά τό πρόσωπο καί πη- ραν ο καθένας άπόριά χασιά. Τέλος φάνηκε ή πρώτη Τουρκική σημαία που έρχονταν στην Σαρπνίβα καί στο Κοιγγι. Ο άγριος Ισούμ λούσε έταν ο αρχηγός του σώματος, του Βελή πασιιά που έρχονταν πρώτο να χτυπήσει τό Κοιγγι. Σε λίγο φάνηκε κι ή σημαία του λέτσου Ιλόνου, καί σε λίγο άκόμα φάνηκε κι ή σημαία του Σιληχτήρη. Ο έερομάρτυρας Κπετάν- Καλόγηρος ιδημονούσε πότε νάρθουν τά τουρκικά στρατεύματα, ένψ ή θανάτη δόξα έπλεκε τό άμείντο εθνικό στεφάνι για τό μέτωπο του τελευταίου προμάχου του πανένδοξου Σουλίου!!!! Οτε Τουρκοί ζύγοναν στο Μοναστήρι άφοβοι, γιατί είχαν μάθει ότι οι Τζαβελάοι καί οι Αποτομαραίοι, με όλες τις πηγίδες που τους είχε στήσει στους δρόμους ο εόλιος καί ο παρσίονδης Βελή- πασιιά, πρό- ρεσαν νάτες διαλύουν, κι έταν βέβαιοι ότι ο Κπετάν- Καλόγηρος έταν μόνος του μέσα ή έν εινα

θῆχε τίποτε λαβωμένους , κι ὅτι δέν εἶχαν νά φοβηθοῦν τίποτε πλεόν .
Σέ λίγο , ἀπό τόν ἁγ- δονῆτο ὡς τήν ἐξώθυρα τοῦ Κἰστρου τοῦ Κουγγιού
δέν χοροῦσε βελόνι ἀπό τήν Τουρκιά .

Δέν ἀκούονταν καί φωνή ἀπό τό περίδρομο μοναστηρίου τοῦ Κουγγιού , κι ἡ
μόνη ζωή του εἶταρ ἡ περίφανη σημαία του μέ τόν Σταυρό στήν μέση
καί στήν κορφή , ποῦ κυψάτιζε ἀφοβα στόν ἀγέρα καί περιφρονοῦσε τρεῖς
τρεῖς κόκκινες τούρκικες σημαῖες μέ τό μισοφύγγιστο , ποῦ εἶταν παρτι-
γμένες ἀπό τήν Σαρπνίβα ὡς τό Σούλι , κι ἀπό τό Σούλι ὡς τόν ἁγ-
δονῆτο κι ὡς τήν ἐξώθυρα τοῦ Κουγγιού , μέ χιλιάδες Τουρκοῖς .

Ὁ Βελῆ πασοῦξ ἀρχιστρίτης οἰοῦντο τοῦ βάρβαρου Στριτοῦ ,
βρισκόμενος πίσω του , στήν Σαρπνίβα , κι ἔχοντας ἀπένω του τό Κούγγι
οἶον πελώρια ἀητοφωλιά , ἔβαλε νά φωνάξουν τόν Καστετάν- Καλόγηρο , ἀλλά
καρμιά φωνή δέν ἀπολογήθηκε ἀπό μέσα , καί πίστεψε ὁ ἀπιστος ὅτι τό
κούγγι εἶταν ἔρημο , κι ὅτι εἶχε φύγει κι ὁ ἀγούμενος του τήν νύ-
χτα μαζί μέ τοῖς Σουλῶτες , καί πρόσταξε νά σιάσουν τήν μεγάλη
καί σιδερένια ἐξώθυρα μέ βареиς καί λαστούς . Τήν στιγμή , ποῦ ἀρχι-
σαν νά σιάσουν τήν θύρα τοῦ θανάτου μοναστηρίου , ποῦ εἶταν ἀδιέκοπτο
ἀπὲρ τῆς ἑλληνικῆς ἁλευθερίας ὡς τότε , ὁ Καστετάν- Καλόγηρος μέ
τόν ἀδερφό του τόν Τασουά Ζαλαίτη καί τὰ τέσσερα ἀνεψιῶνά του ,
πῆγαν στήν ἐκκλησιά , ἔκλεισαν ἀπό πίσω γερύ τήν θύρα τῆς , καί πῆγαν
καί στάθηκαν στό " Ἅγιο Βῆμα " κι ἐκεῖ περίμεναν τήν ὕστερη στιγμή
τῆς θυσίας γύρω στήν Ἅγια Τράπεζα .

Σέ λίγο ὥρα ἔπλεσε ἡ ἐξώθυρα τοῦ κἰστρου στά χτυπήματα τῶν βареиς
καί στά ἀναροχλῶματα τῶν λαστῶν καί πλημμύρησε ἡ πόλις τοῦ μοναστη-
ρίου ἀπό Τουρκοῖς . Ὁπότε ἀρχισαν νά πέφτουν ἡ μία ὑστερη ἀπὸ τήν
ἄλλη κι οἱ θύρες τῶν δωματιῶν τοῦ μοναστηρίου , καί τέλος ἦρθε κι ἡ
ἀράδα τῆς θύρας τῆς ἐκκλησιᾶς .
Αὐτό πρῶτο χτύπημα τῆς θύρας τῆς ἐκκλησιᾶς ὁ Καστετάν- Καλόγηρος τελείο-
νε τήν νεκρώσιμη ἀκολουθία .

....." Καί κατὰ τάξιν ἦρθε ἐν τῷ φωτεινῷ , ἐν τῷ φλοερῷ , ἐν
τῷ φ ἀναψύξεως , ἐνθα αὖτις ἔστι λύπη ἡ στεναγμός ."
κι ἄρχισε ὁ τελευταῖος ἱστασμός τῶν ἐξῆς παντέρων θυράτων τῆς Πίσσης ,

τῆς Πατρίδας καὶ τῆς Ἀλευθερίας!

Ἡ θύρα τῆς ἐκκλησιᾶς εἶταν δυνατὴ καὶ ἤθελε πολλά ἡττημένα γιὰ νὰ πέσῃ. Ὁ Καπετάν-Καλόγηρος ἀνείξε τὴν κατωμαχτὴ τῆς παρουταποθήκης, τοῦ εἶταν ἰνάρμοι στὴν "ἀγία Τρόπεζα" καὶ στὴν μεσιανὴ θύρα τοῦ "ἱεροῦ" πῆρε στὰ χέρια του μιὰ γεφύτη πιστόλα δ' ἀνιπόταχτος πολέμαρχος τοῦ Σουλτοῦ, τοῦ κοίτονταν πάνω στὴν - "ἀγία Τρόπεζα" σήκωσε τὸν λυκο τῆς, καὶ ἔχωσε τὸ στόμιό τῆς μέσα στὴν σωριαιομένη παρουῦτι, ἔχοντας μαρτυρῆναι τὸ μᾶτι στὴν θύρα τῆς ἐκκλησιᾶς, πᾶν ἔπεσαν διδάκοι πάνω τῆς τὰ ἡττημένα τῶν βαρειῶν, σὺν νὰ εἶταν ἄρμονι. Τέλος πέφτει ἡ θύρα, τὸ πρόσωπο τοῦ Μεγάλου Καλόγηρου, τοῦ πρῶ-ἐνδοξου Ἡγουμένου τοῦ Κουγγιού Ἰστράζε γιὰ τελευτεῖα πορὶ ἐπ' αὐτοῦ νὰ χαρὰ, καὶ τὴν στιγμὴν τοῦ ἄρχισαν νὰ μπαίνουν μέσα στὴν ἐκκλησίαν οἱ Τούρκοι μέ φωνές καὶ ἁλαλητούς, βρόντησε δ' ἀπὸ τὴν πιστόλα στὰ νύκτια τοῦ μεγάλου στρατιώτη τῆς ἐκκλησιᾶς, πῆρε ἀμέσως φωτιά ἡ παρουταποθήκη σείροσείστηκε καὶ συγκλονίστηκε ἰκέριο τὸ τρισεὶ κίστος τοῦ Κουγγιού, βρόντας ἀνέκουστος καὶ τρομέρος, σὺν χύλιοι κεραυνοὶ μαζῇ ἀκούστικε οὐδ' ἄν τὴν ἔπειρο καὶ οὐδ' ἄν τὰ ἔφταν' ἡσυχία, ἕνας μαῦρος, κατὰμαυρος καπνὸς ὑψώθηκε πρὸς τὸν οὐρανὸν τῆς Ἀλληνικῆς Ἀλευθερίας πρὸς τὸν Θεόν, καὶ ὁλόβολο τὸ πελώριο τουρκοφύλο Μαναστήρι ἀνασηκώθηκε στὸν αἰθέρα, σὺν μανιωμένο παρῆξενον σύννεφο, καὶ μιὰ ἰκέρια ὥρα ἔβρεχε δ' οὐνεφιασμένους οὐρανούς, τοῦ Σουλτοῦ οὐδ' ἄν τὰ Σουλὰ καὶ τὰ Παρτσούλ' ἰκέρες, οἰδερά, ἄρματα, ζύλα, καὶ ὥς τέσσερες γιλιίδες τουρκικὰ κουφάρια, καὶ ἡ θοάνατη Ἀντροσύνη, κοντὰ στὸ περίδοξο ἄνθος τοῦ Σουλτοῦ πρόσθεσε μ' ἄσθητα γράμματα καὶ τὰ ἄνθη τοῦ Κουγγιού καὶ τοῦ ἀνιπόταχτου Ἡγουμένου τοῦ Καπετάν-Καλόγηρου!!

"Ἰστέρω ἀπὸ λίγες μέρες ἡ ἡπειρωτικὴ Κοῦσα ἔκρινε τὸν ἀνάντην τοῦ Καπετάν-Καλόγηρου καὶ μυριολογοῦσε...

" Ἄνα πουλάκι ξέβγαλινε πόρ' ἀπὸ τὸ Σουλὰ καὶ πῆγινε πρὸς τὰ ἡπειρὰ νύστηση τῆς φωλιάς του.

" Παργιῶτες τὸ καρτέρεσιν καὶ τὸ γλυκορωτῶνε...

- " Πουλάκι προῦθεν ἔρχομαι καὶ προῦθε κατεβαίνεις;

- " Ἀπὸ τὸ Σουλὰν ἔρχομαι καὶ στὰ νησιὰ πηγαινῶ, ἐκεῖ νὰ στήσω τὴν

φωλιά κι' ἀνεῖ πρῶτα νί βγάλλω .....

- " Πουλλάκι, πέρε τιποτα, τί γίνεται στό κοῦλι ;

- " Τίν νά σῶς πῶ Παρνιῶτα μου ; τί νί ! Ἰσῶ ρολογήσω ;

" Πῆραν τό κοῦλι πήρανε, πῆραν τήν Σαρωνίδα, ρόνον τό κοῦνι
τό σκαλί δέν μπόρεσαν νί πάρουν γιατί πετίγτηκε φωλιά στόν οὐ-
ρανόν ἀέριο, κήκων τούρκοι ἀρέτρητοι τρεῖς- τέσσερες χιλιά-
δες κῆκε κι' ὅ 'αγοῦμενος μέ πέγτε ὀνοματαίου ! - " .-

αἰωνία ταῦ 'Η μ ν ῆ μ ῆ ..... ! .-

Σ. Χρηστοβασιλῆς .

~~~~~

Γεράσιμος Π. Γῶγος, τελειόφοιτος Πεντακλίου

Διδασκαλείου Ἰωαννίνων .-

Ἐν Ἰωαννίνοις τῇ 27 Ἰαννουαρίου 1939.-

Ο ΚΑΠΕΤΑΝ ΚΑΛΟΓΕΡΟΣ

(ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ)

ΚΑΠΕΤΑΝ Κυριακή, μέρα μαγιάτικη, με γλυκὸν ἥλιο καὶ καταγάλανο καὶ ξάστερο οὐρανό, κι' ἂν σὲ καμμιὰ ἄκρη ἀνάθελλε, ψηλὰ 'πὸ τὲς κορφὲς τῶν βουνῶν, κανένα συννεφάκι ἄσπρο-ἄσπρο, σὰ χιόνι καὶ ξάντιο-ξάντιο, σὰ μακροὺς κλωνο ροῦντο μαλλί, ἢ σὰ σκορπισμένα φτερά κύκνου, ψιλὸ ἀγεράκι τὸ μάζευε μετὸ φύσημά του τὸ μαλακὸ καὶ τ' ἄπλωνε-τ' ἄπλωνε στὸν διπλατο οὐράνιο κάμπο, ὅσο ποῦ τὸ ἀφάνιζε, καὶ δὲ φαίνονταν τίποτε ἀπ' αὐτό,

Τὸ Σούλι, ποῦ δὲν τὸ γνῶριζε τότες ἀκόμα ἡ Ἱστορία, καὶ τ' ὄνομά του δὲν εἶχε γεῖναι κοσμοξάκουσμένο, οὔτε ὁ Ἀλῆ-Πασιᾶς εἶχε βγῆ ἀπὸ τὴ Θεοκατάρατὴ κοιλίᾳ τῆς Χάμκως, τὸ Σούλι τὸ λεβεντόχωρο ἀχολογοῦσε ὅλο ἀπὸ τὰ ντουφέκια κι' ἀπὸ τ' ἄργανα, γιατί ὅλη ἡ λεβεντιά, ἀντρίκια καὶ γυναίκια, χόρευε στὸ μεσοχώρι ντυμένη στὴ φουστάνελλα τῇ χιονάτῃ καὶ στὰ πασκαλιάτικα καὶ πνιμμένη στ' ἄρματα, στ' ἀσήμια, καὶ στὰ φλωριά.

Γείνονταν γάμος.

Γείνονταν γάμος καὶ παντρεύονταν ὁ Σπύρος, ἓνα 'πὸ τὰ πλεῖο λεβέντικα καπετανόπουλα τοῦ Σουλίου, λιανταρόπουλο δέκα ὀχτῶ χρονῶν, πρωτόπαιδο τοῦ σπιτιοῦ, καὶ πρῶτο στὸ ντουφέκι, στὸ λιθάρι, στὲς τρεῖς, στὴν ὀμορφιά, στὸ τραγούδι, στὸ χορὸ καὶ στὸ περβήτημα, ποῦ εἶχε σαράντα βλάμηδες στὸ βαγγέλιο, κι' ἔκοβε τὸ μολύδι στὸν ἀγέρα μετὸ γιαταγάκι. Παντρεύονταν ὁ χιλιοζηλεμένος Σπύρος ἀπὸ τὸ Σούλι, κι' ἔπαιρνε τὴ νεραϊδόκορμη, φτεροπόδαρη καὶ πεντάμορφη Χάιδω ἀπὸ τὴν Κιάφα, ποῦ δὲν τὴν ξεπερνοῦσε καμμιὰ τσιούπρα σὲ ὅλα τὰ Σούλια καὶ τὰ Παρασούλια σὲ

τίποτε. Δέν εἶχε μείνει ἄνθρωπος, ποῦ, ἀκούοντας τ' ἄρρα-
βωνίσια τοῦ Σπύρου καὶ τῆς Χάιδως, νὰ μὴν πῇ μέσα 'πὸ
τὴν καρδιά του «Χαρὰ στὸ ταιριασμένο τ' ἀντρόγυνο!» Ὁ
ἀητὸς ἔπαιρνε περιστέρα καὶ ἡ περιστέρα ἀητό. Τέτοια νύφη
μόνον ἡ Κιάφα μπορούσε νὰ δώκη στὸ Σούλι, καὶ τέτοιο
γαμπρὸ μόνο τὸ Σούλι μπορούσε νὰ δώκη στὴν Κιάφα.

Ξεκίνησε τὸ φλάμπουρο μὲ τὸν Αἰ-Γιώργη στὴ μέση καὶ
μὲ τὸν σταυρὸ στὴν κορφή, ἀπὸ τὸ σπῖτι τοῦ γαμπροῦ, στὰ
χέρια τοῦ νιώτερου βλάμη, καὶ στὸ ξεκίνημά του ἔπесαν ἐ-
κατὸ ντουφεκιᾶς μονομιᾶς. Λύθηκε στὴ στιγμή ὁ χορὸς τοῦ
μεσοχωριοῦ, κι' ἔτρεξαν οἱ χορευτάδες πίσω ἀπὸ τὸ φλάμ-
πουρο ντουφεκοβολῶντας καὶ τραγουδῶντας. Ὡς δέκα δρα-
σχέλες πίσω ἀπὸ τὸ φλάμπουρο ἔρχονταν οἱ νιώτεροι εἴτε
ἄντρες, εἴτε γυναῖκες, τραγουδῶντας τραγούδια τοῦ γάμου,
ὅλοι πεζοὶ κι' ἄρματωμένοι. Στὴ μέση ἦταν ὁ χρυσοντυμέ-
νος γαμπρός, καθάλλα σ' ὠμορφο καὶ χυτοκάπουλο βουνίσιο
ἄλογο, περικυκλωμένος ἀπὸ τὰς ὠμορφότερες νυφάδες, ποῦ
τοῦ τραγουδοῦσαν τὰ γαμπριάτικα τραγούδια, γλυκὰ-γλυκὰ,
σὰν ἄγγελοι οὐρανοκαταίβατοι, καὶ παραπίσω ἔρχονταν οἱ γε-
ροντότεροι ὅλοι ἄρματωμένοι, καὶ ὅλοι καθάλλα σὲ βουνίσια
μουλάρια, ἢ κι' ἄλογα, ποῦ περβατοῦσαν στὰ πετρωτὰ μο-
νοπάτια, σὰ νὰ ἦταν ἀγριόγίδα.

Ἦταν ἐκεῖ ὅλοι οἱ καπιταναραῖοι τοῦ Σουλιῦ: Κουτσο-
νίκας, Μπότσιαρης, Μαλάμος, Μάρας, Τζαβέλλας, Δράκος,
Ζέρβας, καὶ λοιποὶ. Ἀλλὰ τὸ ψίκι ἦταν στὴ διάτα τοῦ Τζα-
βέλλα.

Σὲ μιὰ ὥρα μέσα τὸ ψίκι ἦταν μπροστὰ στὴν Κιάφα.
Ὅλη ἡ Κιάφα ἦταν στὸ ποδάρι, περήφανη γιὰ τὴ νύφη ποῦ
ἔδινε καὶ τρισπερήφανη γιὰ τὸ γαμπρό, ποῦ ἔκανε. Τὰ ντου-
φέκια τοῦ Σουλιῦ καὶ τῆς Κιάφας βροντοῦσαν ἀπ' ἐδῶ κι'
ἀπ' ἐκεῖ ἀδερφωμένα, σὰν πῶς βροντοῦσαν ἀδερφωμένα στοὺς
πολέμους μέσα στὰ ριζοβούνια καὶ τὰς ρεματαριᾶς τῆς Λάκ-
κας, τῆς Παραμυθιάς καὶ τῆς Λάμαρης, τὴ στιγμή ὁμως,
ποῦ θᾶσμιγαν τὰ δυὸ συμπεθεριά ὅξω ἀπὸ τὸ χωριὸ γιὰ νὰ
πιάσουν χέρι, ἓνα μεγάλο φεῖδι διάβηκε ανάμεσα τους, τρέ-
χοντας ἀπὸ τὸ δῦσμα κατὰ ἡλιοῦ, σιουρίζοντας, σὰν πιστι-
κός. «Φεῖδι, φεῖδι!» ἀκούστηκε νὰ λέγε, κι' ὅσοι παράτυχαν

μπροστά, πὸ τὴ μιὰ μεριὰ κι' ἀπὸ τὴν ἄλλη τῶν συμπεθερί-
κων τὸ ντουφέκισαν, ἀλλὰ κανένα μολύδι δὲν τῶπιασε. Μπῆ-
κε μέσα σ' ἓναν παληρότοιχο κι' ἔγεινεν ἄφαντο. Ἀλλωνῶν
τὰ μοῦτρα κατσούφιασαν, γιατί τὸ φεῖδι δέλει μεγάλο κακό,
ὅταν κόβῃ τὸν δρόμο. Στὴ στιγμὴ ἔπαψαν τὰ ντουφέκια, καὶ
μιὰ μεγάλη λύπη ζωγραφίστηκε σ' ὁλωνῶν τὸ πρόσωπο.

— Φτοῦ! καταραμένο πρᾶμμα! εἶπ' ὁ Μπότσαρης καὶ
σταυροκοπήθηκε τρεῖς φορές, καὶ γυρίζοντας τὸ κεφάλι του
ὀπίσω, εἶπε στὸ Ζέρβα:

— Τί λές ἐσὺ βλάμη;

— Τί νὰ εἰπῶ; τοῦ ἀπολογήθηκε ὁ Ζέρβας ξέκαρδα. Δὲν
τὸ ξέρεις ἐσὺ τάχα τί δέλει τὸ φεῖδι, ὅταν σοῦ κόβει τὸ δρόμο;

— Σκοτωμὸ; "Ε; ξαναρώτησε ὁ Μπότσαρης κρύα-κρύα.

— Μιὰ φορὰ καὶ δυὸ τὸ γευτήκαμαν αὐτὸ τὸ σημάδι; Τοῦ
ξανάειπε ὁ Ζέρβας

— "Ετσι εἶνε, βλάμη, ματάειπε ὁ Μπότσαρης καὶ ματά-
κανε τὸ σταυρό του.

Ὁ Δράκος, ποῦ ἄκουσε τὴν κουβέντα τῶν δύο βλάμηδων,
χτύπησέ τὸ μουλάρι καὶ τοὺς ζύγωσε.

— Σκιαζομαι, ὦρὲ ἀδέρφια, τοὺς εἶπε, μὴ βροῦμε τὸ
Σούλι καμένο στὸ γύρισμα. Συναχτήκαμαν ὅλοι ἐδῶ, κι' ἀφή-
καμαν τὰ σπίτια μας ἔρημα. Δὲν εἶνε καθόλου παράξενο νὰ τὸ
ἀπείκασαν οἱ Τσιάμιδες καὶ νᾶρθουν νὰ πατήσουν τὸ χωριό . . .

— "Αἴντε, καϋμένε ἀξάδερφε, τοῦ εἶπε ὁ Μάρας, ποῦ ἦταν
μπροστὰ πὸ τοὺς δύο βλάμηδες, κι' ἡ γυναῖκίς μας, ποῦ
εἶνέ τες ἐκεῖ, θὰ βγοῦν νὰ τοὺς δεχτοῦν μὲ τὰ χέρια σταυ-
ρωμένα; "Αν μπορέσουν καὶ μποῦν οἱ Τσιάμιδες στὸ Σούλι,
ὅπως λές ἐσὺ νὰ τοὺς πάρῃ ὁ διάβολος τὸν πατέρα ἂν δὲ
θελήσουν νὰ τες ὅλες! Τὸ φεῖδι δὲ δείχνει
γιὰ μᾶς, δείχνει γιὰ τοὺς συμπεθέρους, γιατί πρὸς τὸ μέρος
τοὺς πάει καὶ τρύπωσε.

Εἶχαν τελειώσει αὐτὲς ἡ κουβέντες, ὅταν ὅλο τὸ ψῆκι βρέ-
θηκε στὸ μεσοχώρι τῆς Κιάφας. Ἀπὸ λίγο-λίγο εἶχε ξεχα-
στή τὸ φεῖδι καὶ τὰ τραγούδια καὶ τὰ ντουφέκια παγαῖναν ὀργιό.
Ζυγόνοντας τὸ φλάμπουρο στὸ σπίτι τῆς γύφης ὁ γαμπρὸς
ἄρχισε νὰ προσκυνᾷ ταπεινὰ-ταπεινὰ, ψηλά 'πὸ τ' ἄλογό
του, ἔχοντας τὰ μάτια καταιβασμένα κι' ὅταν μπῆκε στὸν

αυλόγυρο τῶν πεθερικών ξεπέζεψε ὡμορφα-ὡμορφα. Στὴ στιγμή δυὸ βλάμηδες μπήκαν ὁ ἓνας ἀπὸ τὰ δεξιά, κι' ὁ ἄλλος ἀπὸ τὰ ζερβιά, καὶ τὸν πήγαν στὴ θύρα τοῦ σπιτιοῦ, ὅπου στέκονταν παραμπροστά ὁ πεθερὸς καὶ παραπίσω ἡ πεθερά, κι' ἀφοῦ τοὺς προσκύνησε τρεῖς φορές καὶ τοὺς δυὸ στὴν ἀράδα, καὶ τοὺς φίλησε τὸ χέρι, τὸν φίλησαν κι' ἐκεῖνοι, στὰ μάτια, καὶ τὸν ἔμπασαν σὲ χωριστὸ δωμάτιο, μὲ ὅλους τοὺς βλάμηδες του καὶ τὸ φλαμπουρίαρη, γιὰ νὰ φᾶν χώρια ἀπὸ τὸ ἄλλο τὸ ψίχι αὐγὰ τηγανισμένα, ἀπὸ τὰ χέρια τῆς πεθερᾶς.

Δυὸ ὥρες βάσταξε τὸ φαγοπότι στὸ συμπεθερικό, κι' ἀφοῦ τραγοῦδῃσαν καὶ χόρεψαν μὲ τὸ παραπάνω, ὁ Τζαβέλλας, ὡς ἀρχηγὸς τοῦ ψικιοῦ, φώναξε τὸν πατέρα τῆς νύφης καὶ τοῦ εἶπε :

— Σ' εὐχαριστοῦμε πολύ, κύρ Συμπεθερέ, γιὰ τὰ καλὰ φαγητά σου, καὶ τὰ καλὰ πιοτά σου, ἀλλὰ τέτοια εἴχαμαν καὶ στὰ σπίτια μας, κι' ὁ ἐρχομὸς μας δὲν εἶνε ἄλλο, παρὰ νὰ μᾶς δώκῃς τὸν ἄνθρωπό μας καὶ νὰ φύγωμεν !

— Μετὰ χαρᾶς σας, συμπέθερε, ἀπολογήθηκεν ὁ πατέρας τῆς νύφης, ἑτοιμὴ εἶνε ἡ νύφη.

Σ' αὐτὰ τὰ λόγια, ὅλοι σήκωσαν τὰς πλόσκες κι' ἔπιαν στὴν ὑγειὰ τοῦ συμπεθεριοῦ, τοῦ πατέρα τῆς νύφης, κι' ἡ νυφάδες, ποῦ τὴν ἀρμάτοναν, ἄρχισαν νὰ τραγουδοῦνε σὲ ἄλλο δωμάτιο τὰ φορέματά της, ποῦ τῆς τὰ ἔδιναν νὰ τὰ φορῇ ἓνα-ἓνα. Ἡ νύφη ἔκλαιε κάτω ἀπὸ τὸ μπουλῶμα γιὰ τὸ ἄδερφινε τὸ σπίτι, ποῦ γεννήθηκε, τοὺς γοναίους της, τ' ἀδέρφοξάδερχά της, τὴ γειτονιά της καὶ τὸ χωριὸ της, γιὰ νὰ πάῃ νὰ βρῇ ἄλλο χωριὸ, ἄλλη γειτονιά, ἄλλα ἀδερφοξάδερχα, ἄλλους γοναίους, ἄλλο σπίτι, γιὰ ἓνα ἀειταῖρι, ποῦ δὲν εἶχαν τὰ γονικά της.

Ἐκλαιε ἡ νύφη, ἔκλαιε καὶ τὰ κλάματά της ἀκούονταν σ' ὅλο τὸ σπίτι, κι' οἱ φυλαχτάδες της, ἄντρες καὶ γυναῖκες, ἦταν ἑτοιμοὶ στὸ ποδᾶρι. Βγῆκε τὸ ψίχι ὅλο στὴν αὐλή, μαζὺ μὲ τὸ γαμπρό, ποῦ ἦταν περικυκλωμένος ἀπὸ τὰς τραγουδίστρες του, κι' ἀπὸ τοὺς βλάμηδες του, καὶ περίμεναν τὴ νύφη. Τὴ στιγμή ἐκείνη δυὸ κοράκια περνοῦσαν ψηλὰ πὸ σκεπὴ τοῦ σπιτιοῦ κρακακίζοντας «κράαα-κράαα-κράαα», καὶ τόσο χαμήλωσαν, διαβαίνοντας ψηλὰ πὸ τὸ σπίτι, ὥστε

νόμιζε κανείς ότι ήταν κάποιο ψοφίμι και χαμήλωσαν να κάτσουν να φάν. Βλέποντας αυτό ο αρχηγός του ψικιοῦ, ο Τζαβέλλας φώναξε :

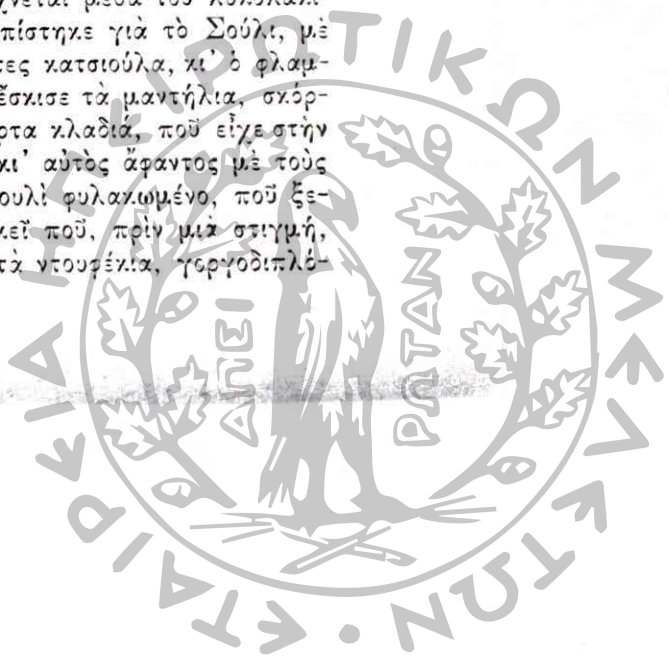
— Σκοτώστέ τα, μωρὲ παιδιά τὰ ἔρημα ! . . .

Σαράντα, πενήντα ντουφέκια ἄδειξαν ἀπάνω τους, ἀλλὰ οὔτε φτερό τοὺς γκρέμισαν. Τὰ δυὸ συμπεθεριὰ δάγκασαν τὰ χεῖλια τους, καὶ τ' ἄργανα, ὁ χορός, τὰ τραγούδια καὶ ἡ ντουφεκιὲς ἔπαψαν, κι' ἔγεινε μεγάλη σιωπή, σὰ νὰ ἦταν ξόδι ὅλη ἐκείνη ἡ μάζωξη.

Ὁ Τζαβέλλας ἀγκουσεύτηκε πολὺ κι' εἶπε τοῦ συμπεθεροῦ νὰ βγάλη τὴ νύφη γρήγορα γιὰ νὰ φύγουν. Ὁ συμπεθερὸς μπῆκε μέσα, ἡ τραγουδίστρες ἄρχισαν τὸ :

«Κίνα, θύγω μ, κίνα . . .» τὸ ὑστερνὸ τραγούδι, κι' ἡ νύφη ξεκίνησε ἀπὸ μέσα περικυκλωμένη ἀπὸ σαράντα πρωτόκαλλες νυφάδες, ποῦ τῆς τραγουδοῦσαν τὸ ὑστερνὸ τῆς τραγούδι, τ' ἄργανα, ὁ χορός, τὰ τραγούδια κι' ἡ ντουφεκιὲς ξανάρχισαν, καί, τὴ στιγμή ποῦ πάτησε ἡ νύφη τὸ κατώφλιο τῆς θύρας γιὰ νὰ δείξῃ τὴν κυπαρισσένια τῆς κορμοστασιὰ στὸ ψίκι, ποῦ τὴν καρτεροῦσε μὲ στόμα ἀνοιχτό, κι' ἔπεφταν τὰ ντουφέκια σὰ χαλάζι, ἐμπηξε ἓνα ξεφωνητὸ μεγάλο, σωριάστηκε κατὰ γῆς, κι' ἓνα μαῦρο αἷμα, σὰν αὐλάκι, πετάχτηκε ἀπὸ τὰ στήθια τῆς, ψηλὰ στὴν κάτωσπρη κι' ὠριόπλουμη φορεσιὰ τῆς. Τοῦ θανάτου τὸ χρῶμα χύθηκε ἀπάνω τῆς, καὶ τὸ πρόσωπό τῆς φαίνονταν σὰ σπασμένος καθρέφτης, σὰ μαραμένον τριαντάφυλλο, σὰ στειρεμένη βρύση, σὰ σβυσμένη λαμπάδα, σὰν ἀγὸς γλυκοῦ τραγουδιοῦ, ποῦ τὸν παίρνει ὁ ἀγέρας . . .

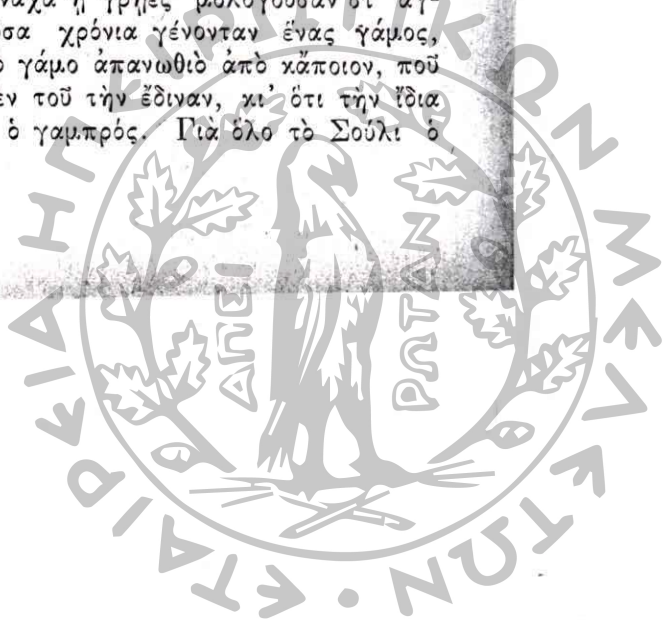
Τὸ ψίκι βλέποντας αὐτὸ τ' ἀνήκουστο κι' ἀνεπάντεχο κακό, πρόντισε σὰν κοπάδι, ποῦ ρίχνεται μέσα του λυκολακινιά, ἀνεμοσύρθηκε, κι' ἀνεμοσκορπίστηκε γιὰ τὸ Σούλι, μὲ τ' ἄρματα κάτω καὶ μὲ τὲς φλωκάτες κατσιούλα, κι' ὁ φλαμπουριάρης τσάκισε τὸ φλάμπουρο, ἔσχιζε τὰ μαντήλια, σκόρπισε τὰ πορτοκάλια καὶ τὰ ἐληφόρτα κλαδιά, ποῦ εἶχε στὴν κορφή μὲ τὸ σταυρό, κι' ἔγεινε κι' αὐτὸς ἄφαντος μὲ τοὺς πολλοὺς. Ἡ χαρὰ πέταξε, σὰν πουλὶ φυλακωμένο, ποῦ ξεφεύγει μέσα πὸ τὸ κλουβί, κι' ἐκεῖ ποῦ, πρὶν μιὰ στιγμή, βαροῦσαν τ' ἄργανα, βροντοῦσαν τὰ ντουφέκια, τραγουδιό-

νονταν ὁ χορός, ἀντηχοῦσαν τὰ τραγούδια, γένουνταν γάμος, καὶ χαίρονταν ἀγκαλιασμένα τὸ Σούλι καὶ ἡ Κιάφα, ἀκούστηκαν μαῦρα μοιρολόγια, ἔτρεχαν δάκρυα σὰν ποτάμια, ξάπλωνε ἡ Λύπη τὰ κατάμαυρα φτερά της, ὁ γάμος ἔγεινε ξόδι, τὸ σήμαντρο τῆς ἐκκλησιᾶς ἄρχισε νὰ βαρῇ ἀργὰ-ἀργὰ «γκλάν-γκλάν-γκλάννιν» κι' ἓνα μαῦρο μνημεῖον ἀνοίγονταν στὴ γῆς γιὰ νὰ δεχτῇ γιὰ πάντα στὴν κατάμαυρη καὶ κατασκότεινη ἀγκαλιά του τὴ Χαΐδω τὴν πεντάμορφη τὴν φτεροπόδαρη, τὴν νεραϊδόκορμη, τὴν πλεῖο ὡμορφη καπετανοπούλα, τὸ πλεῖο ζηλευμένο λουλούδι, ποῦ εἶχε φυτρώσει ψηλὰ στὲς ἄγριες πέτρες τῶν Σουλιῶν καὶ τῶν Παρασουλιῶν!

Σκόρπιο καὶ ἀλαλο γύρισε ὅλο τὸ ψίκι στὸ Σούλι μὲ δακρυσμένα μάτια, καὶ μὲ βαρειά κι' ἀτάραχη λύπη στὰ στήθια του. Μόνον ὁ γαμπρὸς ὁ Σπῦρος, τὸ λεθεντότερο καπετανόπουλο τοῦ Σουλιῶ ποῦ ἦταν πρῶτος στὸ ρίξιμο τοῦ ντουφεκιοῦ, στήν ὡμορφιά, στὸ τραγούδι, στὸ χορὸ καὶ στὸ περβήτημά, ποῦ εἶχε σαράντα βλάμηδες στὸ Βαγγέλιο κι' ἔχοβε τὸ μολύβι στὸν ἀγέρα μὲ τὸ γιαταγάνι, δὲ γύρισε στὸ σπίτι του. Δὲ φάνηκε πουθενά. Κανεὶς δὲν τὸν εἶδε ποῦ εἶχε κάνει. Κανεὶς δὲν τὸν λόγιασε τί δρόμο εἶχε πάρει. Τ' ἄλογό του γύρισε μονάχου στὸ σπίτι του χωρὶς καθαλλάρη, καὶ μὲ τὰ χαλινάρια σῶαρνα. Ἄλλοι ἔλεγαν ὅτι θὰ ἔπese στὸ ποτάμι καὶ πνίγηκε, ἄλλοι ὅτι θὰ τρύπωσε σὲ καμμιὰ σπηλιὰ, κι' ἐκεῖ πέθανε ἀπὸ τὴν πίκρα του, χωρὶς νὰ τὸν ἰδῇ κανεὶς, κι' ἄλλοι ὅτι θὰ πῆρε τῶν ὀμματιῶν του. Τὸ Σούλι τὸν ἔχασε, τὸ σπίτι του τὸν ξέγραψε ἀπὸ τοὺς ζωντανούς, κι' ἔκανε τὰ μνημόσυνά του!

Ὅπως ἡ Λύπη τρώγει τὴ Χαρά, ἔτσι κι' ὁ Καιρὸς τρώγει τὴ Λύπη, σὰν ποῦ τρώγει κι' ὅλα τὰ πράγματα. Πέρασαν χρόνια πολλὰ καὶ ξεχάστηκε ὁ νυφιάτικος θάνατος τῆς Χαΐδως ἀπὸ τὴν Κιάφα, κι' ὁ γαμπριάτικος χαμὸς τοῦ Σπύρου ἀπὸ τὸ Σούλι, καὶ μοναχὰ ἡ γρηῃς μολογοῦσαν στ' ἀγγόνια τους ὅτι ἐδῶ καὶ τόσα χρόνια γένονταν ἓνας γάμος, ὅτι σκοτώθηκε ἡ νύφη στὸ γάμο ἀπανωθὸ ἀπὸ κάποιον, ποῦ ἤθελε νὰ τὴν πάρη καὶ δὲν τοῦ τὴν ἔδιναν, κι' ὅτι τὴν ἴδια μέρα ἔγεινε ἄφαντος κι' ὁ γαμπρός. Γιὰ ὅλο τὸ Σούλι ὁ

Σπύρος ἦταν πεθαμμένος, καὶ μοναχὰ τὰ κόκκαλά του δὲν ἤξερε κανεὶς ποῦ βρίσκονταν.

Μιὰ μέρα, ὕστερα πὸ σαράντα χρόνια, ἀπὸ τὸ σκοτωμὸ τῆς Χάιδως καὶ τὸν ξαφνισμόν τοῦ Σπύρου, λίγους μῆνες ὕστερα πὸ τὸν πρῶτον πόλεμον, ποῦ ἔχουν κάνει οἱ Σουλιῶτες μὲ τὸν Ἀλῆ-Πασιᾶ, φανίστηκε ἓνας καλὸ γῆρος ξηντάρη ἀπάνω-κάτω στὴν ἡλικία, ὡς πρὸς τὸ μοναστήρι τοῦ Σουλίου, τὸ ἀθάνατον Κούγκι. Ἐρχονταν ἀπὸ τ' Ἀγιον-Ὀρος καὶ ἤξερε πολλὰς γλῶσσας, καὶ τὰ ρούσσικα. Ἐφερε σταυροὺς γιὰ τὰς γυναῖκες καὶ γιὰ τὰ παλληκάρια, καὶ κομπολόγια γιὰ τοὺς γέροντας καὶ τῆς γρηῃς. Κανένας δὲν τὸν εἶχε ἰδεῖ ποτέ, οὔτε εἶχε μάθει ποῦθε κρατοῦσε ἡ γεννιά του. Ἦταν πάντα κατσοφιασμένος, καὶ ὅταν τὸν ῥωτοῦσαν ποῦθε εἶνε ἀλλάζε κουδέντα καὶ δὲν ἀπολογιόνταν. Σὲ λίγο-λίγον ἐκέρδισε τὴν ἐμπιστοσύνην τῶν Σουλιῶτων, ἔγεινε γούμενος, πνευματικὸς καὶ δάσκαλος ὅλων τῶν Σουλιῶν καὶ τῶν Παρασουλιῶν. Ὄμνουν ὅλοι στ' ὄνομά του, καὶ δὲν ἦταν κρίσῃ καὶ φιλονεικία, ποῦ νὰ μὴν τὴν πᾶν σ' αὐτόν. Ὅ,τι ἔλεγε ἦταν καλῶς εἰπωμένο, καὶ ὅ,τι ἔκανε καλῶς καμωμένο, καὶ ὅλοι τὸν ἔλεγαν Ἀϊ-Καλόγερον.

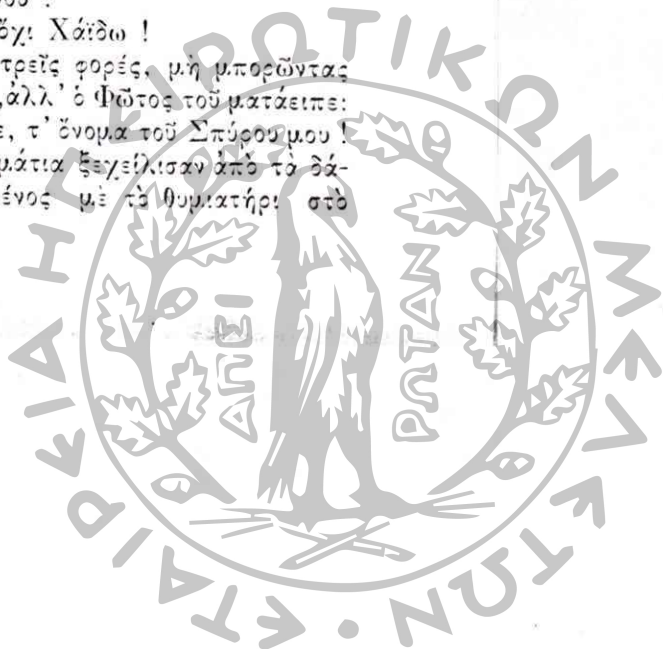
Τὰ ψυχροσάββατα συνήθιζαν οἱ Σουλιῶτες νὰ κάνουν μνημόσυνα στὸ μοναστήρι τοῦ Κούγκι. Ὁ Ἀϊ-Καλόγερος μνημόνευε τὰ πεθαμμένα ὀνόματα ὅλων τῶν σπιτιῶν τοῦ Σουλίου. Κοντὰ στοὺς ἄλλους ἔδωκε τὴ φυλλάδα τῶν πεθαμμένων καὶ ὁ Φῶτος, ὁ μικρότερος ἀδελφὸς τοῦ ξαφνισμένου γαμπροῦ Σπύρου, γιὰ νὰ τοὺς μνημονέψῃ. Ὁ γούμενος ἄρχισε νὰ μνημονεύῃ τὰ ὀνόματα ὡς πρὸς σκοπεύσεις, ποῦ ἦταν γεμάτες κόλλυθα, καὶ ἀντὶ νὰ μνημονέψῃ τὸ ὄνομα «Σπύρος», ποῦ ἦταν γραμμένο στὴ φυλλάδα, μνημονέψῃ «Χάιδω», ποῦ δὲν ἦταν γραμμένο. Ὁ Φῶτος, ποῦ εἶχε τ' αὐτιά του ἐκεῖ, τὸ κατάλαβε, καὶ εἶπε τοῦ γούμενου :

— Σπύρο, δέσποτά μου, καὶ ὄχι Χάιδω !

Ὁ γούμενος ξεροκατάπιε δυὸ-τρεῖς φορές, μὴ μπορῶντας νὰ ξεστομίσῃ τ' ὄνομα τοῦ Σπύρου, ἀλλ' ὁ Φῶτος τοῦ μάταίσιπε :

— Μνημονέψῃ, Ἀγίε-γούμενε, τ' ὄνομα τοῦ Σπύρου μου !

Στὴ στιγμὴ τοῦ γούμενου τὰ μάτια ξεγέλισαν ἀπὸ τὸ δάκρυα, καὶ ὅπως ἦταν γιεροφορεμένος μὲ τὸ θυμιατὴρ στὸ

δεξι καὶ μὲ τῇ φυλλάδα στὸ ζερβί, ἀγκάλιασε τὸ Φῶτο καὶ τοῦ εἶπε κλαίγοντας :

— Ἡ Χαίδω, Φῶτό μου, θέλει μνημόνεμα ! Ὁ Σπῦρος ζῇ κι' εἶνε μπροστά σου !

Ξαπόρεσαν ὅλοι ὅσοι βρίσκονταν στὴν ἐκκλησιὰ τοῦ Κουγκιοῦ, μαθόντας ὅτι ὁ ἀγνωστος γούμενος ἦταν ὁ γαμπροχάμενος Σπῦρος, κι' ἀπὸ τότε τὸν ὠνόμασαν, ἀπὸ Ἀϊ-Καλόγερο, ποῦ τὸν ἔλεγαν, Καπετὰν-Καλόγερο, καὶ σ' ὅλους τοὺς πολέμους ποῦ ἔκανε τὸ Σούλι μὲ τὸν Ἀλῆ-Πασιά, ἦταν πρῶτος, καὶ πάντα χρησίμευε νὰ καταπαύῃ τὰς διχόνοιες, ποῦ φύτρωναν, ἀνάμεσα στοὺς ἀρχηγοὺς τοῦ Σουλίου.

Στὲς 18 Ἀντριῶς τοῦ 1803, λίγες μέρες ὕστερα 'πὸ τὸν πρῶτο χαλασμὸ τοῦ Σουλίου, ὁ Καπετὰν-Καλόγερος, μὴ θέλοντας νὰ παραδώκῃ στὰ χέρια τοῦ τύραγνου τὸν ἑαυτὸ του, τοὺς δώδεκα συντρόφους του καὶ τ' ἀγαπημένο του τὸ Κούγκι, ἀφοῦ περικυκλώθηκε ἀπὸ χιλιάδες ὀχτροὺς καὶ δὲν εἶχε ἄλλο τρόπο νὰ τοὺς σκοτώσῃ, κι' ἀφοῦ μετέλαβε τοὺς συντρόφους του, ἔρριξε μιὰ πιστολιὰ μέσα στὸ ὑπόγειο τῆς ἐκκλησιᾶς, ποῦ βρίσκονταν ἑκατὸ βαρέλλια γεμάτα μπαρουτι, καὶ στὴ στιγμὴ γούμενος, σύντροφοι, Κούγκι καὶ ὀχτροὶ ἀνατινάχθηκαν στὸν ἀγέρα, ἀνακατωμένοι μὲ φωτιά, καπνὸ, ἄρματα, πέτρες, ξύλα, αἵματα, βόγγους, κλάματα, λαχτάρια καὶ κουρνιαχτό, κι' ἡ Ἱστορία στὸ πλάϊ τοῦ Σουλίου, ἔγραψε μὲ ἄσβεστα χρυσᾶ γράμματα τὸ ὄνομα τοῦ Καπετὰν Καλόγερου «Σαμουήλης !»

Τρίκαλα, 7 Μαγιοῦ 1896.

Χ. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΑΗΣ

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ

ΕΙΣ ΟΙΗΜΑΤΙΑΝ

ΔΙΑ τὸν ἑαυτὸ σου ἔχεις ἰδέα μεγάλη—
ἢ μόνῃ ποῦ σοῦ ἦλθε ποτὲ εἰς τὸ κεφάλι !

ΣΑΤΑΝΑΙ

